

Etymological Analysis of Anatomical Terms in the Female Reproductive System in Ayurveda Treatises

D. Pushpa Kulanatha

Department of Basic Principles Anatomy and Physiology, Faculty of Indigenous Medicine,
University of Colombo, Rajagiriya, Sri Lanka

Article Info

Article History:

Received 12 June 2024

Accepted 03 June 2025

Issue Published Online

01 January 2025

Key Words:

Reproductive System

etymological analysis

Nirukti

Bhaga

Garbha

ABSTRACT

Ancient Ayurveda treatises, dating back over 200 BC, meticulously encoded vast medical knowledge within their Sanskrit verses. Examination of these treatises reveals a specialized terminology for describing the female reproductive system, necessitating careful interpretation through etymological analysis. This study employed an epistemological approach to analyse the etymological explanations of 27 key terms related to female reproductive anatomy and physiology, as presented by historical commentators and contemporary scholars. This analysis aimed to validate and clarify the terminology employed in classical Ayurveda treatises. Comprehensive etymological analysis yielded a deeper understanding of the terminology, revealing aesthetic nuances, literary context, philosophical implications, morphological reflections, physiological knowledge, and semantic interpretations embedded within each term. The study delved into the rich metaphorical language used in Ayurveda texts, uncovering connections between anatomical structures and natural phenomena, underscoring the holistic view of the female body within Ayurveda philosophy. Further, by tracing the evolution of these terms through different eras of Ayurveda literature, the research shed light on the dynamic nature of medical language and knowledge transmission within the tradition. Integration of etymological analysis with poetic and verse references from Ayurveda treatises illuminated a holistic understanding of the female reproductive system. This multifaceted approach not only fostered self-realisation and an appreciation for nature's intrinsic beauty but also equipped future Ayurveda physicians with a comprehensive understanding of reproductive health, including the pathology of each component. By bridging the gap between ancient wisdom and modern medical understanding, this study contributes to the ongoing revitalisation of Ayurveda as a relevant and effective system of healthcare

*Corresponding author

E-mail address:

ipitakaduwa@fim.cmb.ac.lk

<https://orcid.org/0009-0007-9451-1205>

Journal homepage:

<http://journals.sjp.ac.lk/index.php/vjhss>

<http://doi.org/10.31357/fhss/vjhss.v10i01.11>

VJHSS (2025), Vol. 10 (01),
pp. 177-194

ISSN 1391-1937/ISSN
2651-0367 (Online)

මාතෘකාව

ආයුර්වේද සංහිතා ග්‍රන්ථයක සිතී ප්‍රජනන ව්‍යුහයෙහි පද නිරුක්ති සහ පද නිරුක්තකරණය.

1. හැඳින්වීම

ආයුර්වේද ශාස්ත්‍රීය අධ්‍යයනය සුවිශේෂ වන්නේ එය ශාරීරික සහ මානසික සුවය අත්විඳීමේ මෙන්ම වෛද්‍ය කර්මය පිළිබඳවත් දැනුම ලබාදෙන ශාස්ත්‍රයක් මෙන් ම කාව්‍ය සහ භාෂා සාහිත්‍ය ශාස්ත්‍රීය මූලයක් වශයෙන්ද පෝෂිතව ඇති බැවිනි. ආයුර්වේදය ආරම්භයේ සිටම උසස් සම්ප්‍රදායක් වශයෙන් විවිධ මානයන් ගෙන් මෙම සාහිත්‍ය අර්ථකථනය සිදුකිරීම විවිධ කතෘවරුන් මගින් සිදුවිය.

වෛශාකරණ, ඡන්දශාස්ත්‍ර නිරුක්ත සහ ඓතිහාසික වැනි ශාස්ත්‍රීය සම්ප්‍රදායන් ඔස්සේ ආයුර්වේදයේ ගද්‍ය සහ පද්‍ය සාහිත්‍ය අර්ථ ගැන්වීම සිදුවී ඇත. ඒ අතුරින් නිරුක්ත හෙවත් අර්ථ විග්‍රහ ශාස්ත්‍රය (The Science of Etymology) වඩාත් සුවිශේෂ වන්නේ ආයුර්වේදයේ ඇති සූත්‍ර සහ ශබ්ද සම්බන්ධයෙන් ස්වභාවිකත්වයට වඩා ලංවූ අර්ථ ගැන්වීමකින් වේදාංගයක් වශයෙන් ආයුර්වේදය වඩාත් උසස් මට්ටමක රඳවන බැවිනි (Panja n.d.).

නියුණු මනෝ ආධ්‍යාත්මික ප්‍රභව වූ, සෘෂි-භාෂිතයෙන් ව්‍යාකෘතය වූ ආයුර්වේදයෙහි (Kumarasingha, 2006) වඩාත් සරුව ඇත්තේ බොහෝ සෙයින් බහු ආංශිකවූත්, කේත ස්වභාවිකවූත් (coded language) භාෂාවෙන් එකී මූල සංහිතා ශාස්ත්‍රය හෙවත් මූලසංහිතාව සැකසී තිබීමයි. සංහිතා ග්‍රන්ථයෙහි පවත්නාවූ අර්ථ ගැන්වීමේ අසිරු වචන නිසැන්ටු (glossaries and thesauri) ගත කිරීම මේ අනුව වේදකාලයෙන් පසු වෙනස්ව ඇතිවූ ග්‍රන්ථ රචනාවකි. නිරුක්ත යනු එකී නිසැන්ටු විශලේෂණය කිරීමට භාවිත වන ක්‍රම වේදයයි. මේ අනුව නිරුක්ත මගින් ආයුර්වේද සංහිතාගත සූත්‍ර (verses) එමෙන්ම අන්දකීම සහ විශ්වාසයන් ගෙන් ස්ථාපිත වූ සංකල්ප (concepts based on experience and believes) සහ සායනික අධ්‍යාපන අංශ (clinical knowledge) යනාදියෙන් ගහණ වූ කරුණු ශාස්ත්‍රීය වශයෙන් විග්‍රහ කර දැක්වේ. අර්ථ දැක්වීමට අනුව නිසැන්ටු යනු නිගුඩ අර්ථය නැතහොත් ගැඹුරු මූල පරිහරණයෙන් අර්ථ ගැන්විය යුතු කරුණු අන්තර්ගතයකි. නිරුක්ත මගින් සිදු වන්නේ මෙම අර්ථ විග්‍රහ සොයා දීමයි.

ඒ අනුව සැගවුණු අර්ථය සොයා ගනිමින් සංක්ෂිප්ත කරන වචනය නිරුක්ති (definition / Etymon) නම් වේ. නිරුක්ත මගින් නිරුක්ති සොයා ගැනීම (etymology - නිරුක්ත ශාස්ත්‍රය) නිරුක්ත වේදය වේ. ආයුර්වේදය මෙය ශුද්ධ විද්‍යාවක් (pure science) හා තාක්ෂණික විෂයයක් (technology) වශයෙන් එහි අන්තර්ගත ව්‍යාකරණයන්හි ප්‍රායෝගික අංශය විග්‍රහ කිරීම නිරුක්ත මගින් සිදු වේ (Panja, n.d.)

වචන හෙවත් පද තුන් ආකාරයක් ගනී. ප්‍රත්‍යක්ෂ ක්‍රියා, පරෝක්ෂ ක්‍රියා සහ අනිපරෝක්ෂ ක්‍රියා වශයෙනි. ප්‍රත්‍යක්ෂ ක්‍රියා පද ව්‍යාකරණ මගින් හසුරුවන අතර පරෝක්ෂ ක්‍රියා පද ව්‍යාකරණ සහ නිරුක්ත මගින් අර්ථ සපයයි. අනිපරෝක්ෂ ක්‍රියා පද ඒ අනුව නිරුක්ත මගින් පමණක් විග්‍රහ වේ. ආයුර්වේද සංහිතාවන් මෙම පරෝක්ෂ ක්‍රියා පද හා අනිපරෝක්ෂ ක්‍රියා පදවලින් විෂය කරුණු අන්තර්ගත කර ඇත. මේ හේතුවෙන් නිවැරදි නිරුක්ති සපයා ගනිමින් අර්ථ විග්‍රහ සැපයීම ආයුර්වේද අධ්‍යයනයේ ශාස්ත්‍රීය සහ තාක්ෂණික භාවිතය වශයෙන් සැලකේ.

ව්‍යාකරණ සහ නිරුක්ත යනු එකිනෙක පද මත නිරූපණය වන්නකි. පදයක විග්‍රහය (සැකසීම) ව්‍යාකරණය වන අතර නිරුක්ත යනු වචනයක (පදයක) අර්ථය පද එකක් හෝ කිහිපයක් මගින් විග්‍රහ කිරීම යි (Yaska, ca. 7th–5th c. BCE, as translated by Sarup, 2015). එබැවින් නිරුක්ත යනු විශ්වීය ඥානයක තාක්ෂණික භාවිතයට අයත් ව්‍යාකරණවල ප්‍රයෝගික යෙදීම යි. එනිසාම ආයුර්වේදය යනු ප්‍රායෝගික විද්‍යාවක් වශයෙන් නිරුක්ත සහ නිරුක්ති පිළිබඳ පැහැදිලි අවධානයක් සහ අවබෝධයක් අවශ්‍ය වන විෂයකි. එමෙන් ම ඕනෑම ශාස්ත්‍රයක පදනම යෙදෙන්නේ එහි යෙදෙන්නා වූ තාක්ෂණික වචන මගිනි. විශේෂයෙන් ආයුර්වේද සංහිතාවන්හි එය දැකිය හැකි වන්නේ සංහිතාවන්හි ඇති විෂය කරුණු කේතාන්විත පෙළගැස්මකින් යුක්ත බැවිනි. තවද පදවල අන්තර්ගත විද්‍යාත්මක සහ තාක්ෂණික අර්ථ කේතික පදවල සුවිශේෂ වශයෙන් හුවා දැක් වේ.

Etimos ග්‍රීක් අර්ථය-true සත්‍යය සහ logos; suffix - ප්‍රත්‍යය - study or logic හැදෑරීම) හෙවත් මූල සංකේතය -වචනයක සැගවුණු අර්ථය සොයා ගත හැකිවන්නේ එහි මූලය දක්වා සොයා යාමෙනි. වචනයක පෙර සහ පසු යෙදී ඇති ප්‍රකෘති සහ ප්‍රත්‍යය ඔස්සේ නිශ්චය අර්ථ විග්‍රහයන්ගෙන් පසු එහි නිරුක්තිය හමුවේ. (පද්‍යාන මවයවාර්ථ: සම්භාවිතානිර්දේශෙන නිශ්චයෙන උච්ඡතේ-වාචස්පතාමි) (Tarkavachaspati, 2012; Trikamji, 2005) (Padānamayavārthah sambhāvithānirdeshan nishchayen uchahthe-vāchaspāthym). එම ක්‍රියාවලියේ දී ව්‍යාකරණයකින් විග්‍රහ වන අර්ථය හමුවේ. ඒ අනුව ව්‍යුත්පන්න වූ වචනය එයට යෙදේ. ඉතා පැහැදිලි එම හේතුව පදනම් කරගනිමින් පෞරාණික සංදර්භ සංවේදීවූ බහුශබ්දාර්ථයෙන් යුත් පද පශ්චාත් පුනර්ජීවන (post-Renaissance), පශ්චාත් වෙසිලියානු (post-Vesalian) සහ පශ්චාත් භාවිරියානු (post-Harverian) මනෝ විභිතියෙන් අර්ථ නොගැන්වීමට සැලකිලිමත් විය යුතු වේ (Bhattacharya, 2015).

අංග අටකින් යුතු ආයුර්වේද ශාස්ත්‍රයෙහි එක් එක් විෂය කොටස්වල හමුවන කේත පද භාවිතයෙන් ඒවා යෙදීමෙන් අරමුණු කරගත් භාවාත්මක හා තර්කාත්මක ඥාන උද්දීපනයක් සඳහා පද නිරුක්තිකරණය එක්තැන් කර භාවිත වූ බවක් මේ දක්වා විෂය කරුණු අධ්‍යයනයේදී හමු නොවේ. මෙය ආයුර්වේද යෙහි එක් එක් අංග සම්බන්ධයෙන් වෛද්‍ය ශිෂ්‍යයකු තුළ වර්ධනය විය යුතු විෂයානුගත තාර්කික ඥාන පරිවයක් ගොඩ නැගීමට බාධා වේ.

ආයුර්වේද සංහිතා අධ්‍යයනයේ දී ස්ත්‍රී ප්‍රජනක පද්ධතිය හා ව්‍යුහය විග්‍රහ වන සහ එමෙන් ම ස්ත්‍රී ප්‍රජනක පද්ධතියේ ස්වභාවය පිළිබඳ සංහිතා ගත කරුණු විග්‍රහයක් ඇති නාම පද සමූහයක් මෙම අධ්‍යයනයේදී හමුවන අතර මෙම ශාස්ත්‍රීය ලිපිය මගින් එම පද සාකච්ඡාවට භාජනය වේ. තවදුරටත් එහි ශරීර රචනා අර්ථකථන ඉස්මතු වන භාව අර්ථ සහ සන්දර්භාත්මක විග්‍රහයක් මෙම අධ්‍යයනයෙන් ඉදිරිපත් කිරීම මෙහි අරමුණ වේ. එමෙන්ම මෙම අංශ සම්බන්ධයෙන් සංහිතාගත ශරීර රචනා සහ ශරීර ක්‍රියා සම්බන්ධ අර්ථ විග්‍රහ මෙම අධ්‍යයනයේදී ඉදිරිපත් කෙරේ. ස්ත්‍රී ප්‍රජනක පද්ධතිය ඊට අයත්, පැලෝපිය නාල සහ සෙසු උපාංගවලින් සමන්විත වන අතර එහි ප්‍රධාන භෞතවිද්‍යාත්මක ශරීර ක්‍රියාව, පැලෝපිය නාල සහ ඩිම්බ කෝෂ මත රඳා පවතී. අතිරේක හෙවත් සෙසු උපාංග (accessory organs) ආර්තව නිපදවීමට, ගර්භය ස්ථාපනය කිරීමට නියමිත කාලයෙහිදී එකී තත්ත්ව දෙකෙහි නිකුත්ව යාමට ආධාර වේ.

ඒ අනුව ස්ත්‍රී ප්‍රජනක පද්ධති යේ සෙසු උපාංග (accessory organs) මෙහිදී දක්වන ලද ප්‍රධාන ක්‍රියා සඳහා සෘජු ව සම්බන්ධ නොවන බැවින් ඊට අදාළ පද නිරුක්ති පිළිබඳ වැඩි වශයෙන් සංහිතා සහ ටිකා ග්‍රන්ථගතව භාවිත නොවන බව නිරීක්ෂණය වේ. ඒ අනුව මෙම අධ්‍යයනයේදී ස්ත්‍රී ප්‍රජනක පද්ධතියේ ආධාරක උපාංග (accessory organs) සම්බන්ධවද කෝශ ග්‍රන්ථවලින් හෙළිවන පද විග්‍රහයක් ද මූලික ග්‍රන්ථයන්හි ඇති විග්‍රහයන්ට අමතර වශයෙන් ඉදිරිපත් කිරීම තවත් අරමුණක් ලෙස සැලකේ. තවද, ආයුර්වේද විෂයෙහි නිරුක්තිගත සෞන්දර්යාත්මක, සොබාපරිසරාත්මක සහ ආධ්‍යාත්මික පැතිකඩ වලින් යුතු කේතික භාශා විග්‍රහය එකී අධිප්‍රජානන (epistemic cognition) සමබරිත විකිත්සා පෞරුෂයක් විද්‍යාර්ථීන් කෙරෙහි ජනිතවන්නේය යන නිරාමිස අරමුණ ද මෙම පර්යේෂණ යට පාදක වේ.

02. පර්යේෂණ ක්‍රමවේදය

2.1 පර්යේෂණ සැලසුම හා ප්‍රවේශය

මෙම අධ්‍යයනය ආයුර්වේද සංහිතා ග්‍රන්ථවල සඳහන් ස්ත්‍රී ප්‍රජනක පද්ධතියට අදාළ පාරිභාෂිත පද විශ්ලේෂණය කිරීම සඳහා ඥාන විභාගාත්මක

(Epistemological) සහ නිරුක්ති විද්‍යාත්මක (Etymological) ප්‍රවේශයක් යොදා ගන්නා ලදී. මෙහි මූලික අරමුණ වූයේ සම්භාව්‍ය ආයුර්වේද ග්‍රන්ථවල භාවිතා වන පාරිභාෂිත පදවල නිරුක්තිමය විග්‍රහයන් මගින් ඒවායේ වලංගුතාව (Epistemological validation) තහවුරු කිරීම සහ පැහැදිලි කිරීමයි.

2.2 දත්ත තෝරාගැනීම (අන්තර්ගත හා බාහිර නිර්ණායක (Data Selection - Inclusive and Exclusive Criteria))

මෙම අධ්‍යයනය ස්ත්‍රී ප්‍රජනක ව්‍යුහය හා කායික විද්‍යාවට අදාළ ප්‍රධාන පද 27ක් විශ්ලේෂණය කිරීම කෙරෙහි අවධානය යොමු කරන ලදී.

දත්ත තෝරාගැනීමේදී පහත නිර්ණායක අනුගමනය කරන ලදී:

අන්තර්ගත නිර්ණායක (Inclusive criteria); ආයුර්වේදයේ ප්‍රධාන සම්භාව්‍ය සංහිතා (වරක සුග්‍රහ අෂ්ටාංගභාද්‍ය සහ කාශ්‍යප) හමුවන ප්‍රධාන ප්‍රජනක අවයව සහ ගර්භ කාලයට පමණක් (කලල විකසනයේ මූලික අවධීන්ට අදාළ) සීමාවී පවතින අංග ඇතුළත් සියලු තාක්ෂණික පද මේ අධ්‍යයනයේදී නිරුක්තිකරණයට මූලික ව ම අන්තර්ගත කොටගෙන ඇත.

බාහිර නිර්ණායක (Exclusive Criteria): එවැනි නිරුක්තිකරණය හසු නොවන *ආර්තව ප්‍රණාල*, *ඩිම්බ කෝෂ*, *ඩිම්බ* සහ *යෝනි ඕෂ්ට* සඳහා නිරුක්ති වෙන් වශයෙන් සාකච්ඡාවට ගෙන නැත (Exclusive criteria) ඒ අනුසාරයෙන් මෙම අධ්‍යයනයේ සීමා දක්වා ඇත.

2.3 දත්ත විශ්ලේෂණය හා අර්ථ නිරූපණය (Data Analysis and Interpretation)

තෝරාගත් පද නිරුක්තිකරණයට (Etymological Analysis) ලක් කිරීමෙන් විශ්ලේෂණය සිදු කරන ලදී.

1. සාහිත්‍ය සංස්ලේෂණය: ඓතිහාසික විචාරකයන් සහ සමකාලීන විද්වතුන් විසින් ඉදිරිපත් කරන ලද නිරුක්තිමය විග්‍රහයන් මෙම අධ්‍යයනය සඳහා සම්පාදනය කර ඇත.
2. සංසන්දනාත්මක විශ්ලේෂණය: පදවල නිරුක්තිය සහ අර්ථය නිශ්චය කර ගැනීම සඳහා ඒවා නිරුක්ති කෝෂ, සම්භාව්‍ය ටිකා සහ මුල් සංහිතා ග්‍රන්ථයන්හි ඇතුළත් ස්ථාන

සහ පරිච්ඡේද සමග සසඳා බැලීම සිදු කර ඇත.

3. ප්‍රතිඵල ඉදිරිපත් කිරීම: විශ්ලේෂණය කරන ලද නිරුක්තිමය පද, අදාළ නිරුක්ති ඔස්සේ සාකච්ඡාවට බඳුන් කරමින් ඒවායේ ග්‍රන්ථගත ස්ථානය සහ නිරුක්තිකරණයන් එකකට වඩා වැඩි පද සංක්ෂේපිතව වගුගත කොට ඉදිරිපත්කර ඇත.

03. ප්‍රතිඵල හා සාකච්ඡාව

3.1 පද නිරුක්තිකරණය

මෙම ශාස්ත්‍රීය පර්යේෂණයෙහි ආයුර්වේද සංහිතා ග්‍රන්ථගත ස්ත්‍රී ප්‍රජනක ව්‍යුහවේ නිරුක්ති 22ක සංඛ්‍යාවක් නිරුක්තිකරණයට ලක් කර ඇත. ඒ අනුව එම නිරුක්ති විග්‍රහ ග්‍රන්ථ ගත ස්ථානය, සහ නිරුක්තිකරණ සංක්ෂේපය මෙම අධ්‍යයනයේ ප්‍රතිඵල වශයෙන් විග්‍රහිත නිරුක්ති සාරාංශය වෙන් වශයෙන් වගු ගත කොට ඇත.

පද නිරුක්ති නිරුක්තිකරණය කෝශ ග්‍රන්ථ සහ ආයුර්වේද ග්‍රන්ථ ගත කරුණු මෙන් ම ඊට අදාළව පර්යේෂක විග්‍රහය ද එම නිරුක්ති පදය විග්‍රහ ස්ථානයෙහිම සාකච්ඡා කර ඇත.

සාමාන්‍ය ව්‍යවහාරයේ ගර්භ යන්න කුහරයක් යන අදහස ඇතත් ගර්භයෙහි ක්‍රියාවට අදාළ ව පද නිරුක්ති වශයෙන් ආශ්‍ය සහ නිකේත යන ප්‍රොතස් සමරූපී පද ඇසුරින් ගර්භ නිරුක්ති සැපයිය හැකිවේ. (Sharma & Dash, 2003) ඊට සමාන වශයෙන් ආයුර්වේද ග්‍රන්ථවල ජේත, මහායාන, සංස්කෘත ශබ්දකෝශවල එය නමින් ද, වාස්තු ශාස්ත්‍රය (Architecture) සහ ශිල්ප ශාස්ත්‍ර (Iconology) විෂයයන්හි ගර්භ පදය විග්‍රහ කරන්නේ අනුපිළිවෙලින් පාදම සහ කුටීරයක මධ්‍යය වශයෙනි. (Wisdom Library, n.d.) ඒ අනුව ගර්භ යන පදය ශරීර අවයවයක් වශයෙන් එහි හට ගැනීමේ විග්‍රහයට අනුකූල වනසේ කළල, විද්‍යාත්මකවත් පංච භූතාත්මකවත් වර්ධනය වන ස්ථානයක් වශයෙන් පද අර්ථ ඔස්සේ නිශ්චය කළ යුතුවේ.

වගු අංක 01: ගර්භ පද විග්‍රහ සංක්ෂේප

නිරුක්ති	නිරුක්ති විග්‍රහ ග්‍රන්ථගත ස්ථානය	නිරුක්තිකරණ සංක්ෂේපය
ගර්භ Uterus		
	ආයුර්වේද ජේත, මහායාන, සංස්කෘත ශබ්දකෝශ	ගර්භාශ අර්ථ විග්‍රහය.
	වාස්තු ශාස්ත්‍ර (Architecture)	පාදම
	ශිල්ප ශාස්ත්‍ර (Iconology)	කුටීරයක මධ්‍යය
	සුශ්‍රූත ශරීර Shaareera 4/29	සැකසීම සම්බන්ධය විග්‍රහය
	සුශ්‍රූත ශරීර 5/8	ස්ත්‍රීන්ගේ අටවන ආශ්‍ය
	සුශ්‍රූත ශරීර 3/4	අග්නි සෝම මිශ්‍රවන ස්ථානය
	වරක ශරීර 4/5	ශුක්‍ර ශෝණිත සහ පීච (ආත්මා) කුක්ෂි තුළ වන සංයෝගය “ගර්භ”
	සුශ්‍රූත ශරීර 3/2	පංච භූත සම්බන්ධයෙන් ශරීරය හට ගන්නා ස්ථානය
	සුශ්‍රූත ශරීර 5/3	පංච විංශති තත්ත්ව එකතුවන ස්ථානය
	වාද්ධ වාග්හට	කුක්ෂි තුළ සිදුවන ශුක්‍ර ශෝණිත ආත්මා සමග මිශ්‍ර වීම. මනසෙහි ඇති “රාග” හි බලපෑමෙන් පූර්ව ජන්ම කෘත කර්ම අනුව ගර්භය හට ගැනීම.
	සුශ්‍රූත ශරීර 5 /44 භාවප්‍රකාශය 5/56 වරක සංහිතා චක්‍රපාණ්දන්ත විකා	ගර්භාශ ආකෘති රූපාදර්ශ විග්‍රහය

ගර්භ පදය (Sharma, 2000, Vol. 2, Ch. 4/29, p. 155) කළලය වශයෙනුත් ආශ්‍ය යන්න එය රඳන ස්ථානය වශයෙනුත් සලකා යන පදය ව්‍යුත්පන්න කොට ඇත. (Singhal & Yadav, 2021). සුශ්‍රූත ශරීර ස්ථාන පස්වන අද්‍යායට අනුව ආශ්‍ය සකස්

වන්නේ වාත දෝෂය අනවරත ව ස්ථාන ගත වීමෙනි. ස්ත්‍රීන්ගේ අටවන ආශ්‍යයි.

යනු අග්නි, සෝම විශ්ව ශක්තින් දෙක එක්වූත් කරන පූජනීය ආශ්‍රමයක් ලෙස විශ්වාස මගින් ඉදිරිපත් කරනු ලබන සංකල්ප විග්‍රහයක පද නිරුක්ති වශයෙන් ඉදිරිපත් කර ඇත. එනම් අග්නි

සෝම සම්මිශ්‍රණය යථා පරිදි සිදුවීම නිසා ගර්භය හට ගන්නා බවත් අග්නි යනු උෂ්ණ ස්වරූප වූ ආර්තව හෙවත් ඩිමිබය වන අතර සෝම යනු ද්‍රව ස්වරූපික සිසිල් ගුණ යුතු ශුක්‍ර ලෙසත් තවදුරටත් පැහැදිලි කරයි (Puthiyedath, 2019). එමෙන් ම විශ්වයේ සියලු අංග ප්‍රධාන වශයෙන් වෙන් වන්නේ අග්නි සෝම වශයෙනි. මෙය ද්විත්වවාදය හෙවත් dualism ලෙස සාංඛ්‍ය දර්ශනයේ විග්‍රහවන අයුරින් දූරාවලියකින් සිදුවන්නාවූ ද්‍රව නිෂ්පත්තියේදී සිදුවන්නාවූ ගුණපරිණාමයකි (Britannica, n.d.). මෙකී ප්‍රධාන ගුණ දෙක දේශීය සිංහල වෛද්‍යවරු ආහාර ඖෂධ නියමයන්හි භාවිත කරති.

ආචාර්ය වරකට අනුව ශුක්‍ර ශෝණික සහ පීච (ආත්මා) කුක්ෂි තුළ වන සංයෝගය ගර්භ නම් වේ. (Sharma, & Dash, 2003; Sharma, 2000) ආචාර්ය සුග්‍රහ ශරීර ස්ථාන 3/2 ට අනුව පංචමහ භූත එකිනෙක සම්බන්ධ වීමෙන් ගර්භය සම්භව වේ. (Sharma, 2000) සුග්‍රහ ශරීර ස්ථාන 5/3, (Sharma, 2000) අනුව ශුක්‍ර ශෝණික තුළදී තවදුරටත් ප්‍රකෘති (අෂ්ට ප්‍රකෘති) සහ විකාර (ෂෝඩ්‍ය විකාර) ආත්මා සමග එකට සම්බන්ධ වීමෙන් ගර්භය හට ගනී. වෘද්ධ වාග්ගට (Aathvale, 1980) වරක මතය තහවුරු කරමින් රාග හි බලපෑම සහ පූර්ව ජන්මකෘත කර්ම අනුව පීච වෙත මතස මගින් කරනු ලබන ආරාධනය ඔස්සේ කුක්ෂි වෙත පැමිණීමෙන් ගර්භ හටගනී (Sharma, 2000).

ආයුර්වේදයේ සඳහන් ගර්භාවක්‍රාන්ති විග්‍රහය නව්න කලලවිද්‍යාත්මක විග්‍රහය සමග සමානතාවක් ඇතත් ගර්භාවක්‍රාන්ති යනු ගර්භය හට ගැනීමේ ක්‍රියාවලියට ඉතා පුළුල් අර්ථ විග්‍රහයක් ඉදිරිපත් කරන පද යුගලකි. ඒ අනුව ගර්භවක්‍රාන්ති නමින් විග්‍රහ වන්නේ මව්පිය සාධක සම්බන්ධ වීම,

රෝපණය වීම, අනුපිළිවෙළින් වර්ධනයවීම මගින් පූර්ණ කාලික ප්‍රසවයකින් අවසාන වන විග්‍රහයකි. ගර්භ සහ අවක්‍රාන්ති පද යුගලය ව්‍යාකරණාර්ථ විග්‍රහයට අනුව පීචය ගැන්වුණු කාල-පරිනත ගර්භ ශරීරයක කල එළි බැසීමකි.

ගර්භාශයේ ස්වරූප විග්‍රහයේදී (morphology) රෝගිනි මත්ස්‍ය මුඛාකෘති ලෙස දක්වා උපමා සහිතව භාව ප්‍රකාශය සහ සුග්‍රහ ශාරීරස්ථාන පස්වන අද්‍යායේ 44 ශ්ලෝකයෙහිදී (Shastri 2009; Sharma, 2000) දක්වයි. අල්පමුඛ එමෙන්ම අන්තර් මහා සුශිර (Bala et al., 2020) යන පද විග්‍රහයෙන් බලපොරොත්තු වන්නේ තවදුරටත් ගර්භාශයේ හැඩය සම්බන්ධව අවබෝධය තහවුරු කරදීම සඳහාය. [අල්පමුඛ කුඩාවූ විවරය සහ අන්තර් මහා සුශිර යනු ඇතුළෙහි පිහිටි විශාලණය වූ අවකාශය] එසේම සුග්‍රහ විසින් රෝගිනි මත්ස්‍ය මුඛ සමාන කරනු ලැබ ඇත්තේ එහි ඇති ත්‍රිකෝණාකාර හැඩය නිසාය. වරක සංහිතා ටීකාකාර වක්‍රපාණිදත්තට අනුව ක්ෂුද්‍රතූම්බී ඵල සමාන බව දක්වයි. පාඨයේ එසේ දක්වන්නේ එහි මුඛ විවරය පහළට හැරී ඇති අතර මුඛ ස්වරූපය පැතලි හැඩ ගැනීම නිසා බව නව්‍ය විමර්ශකයන් විසින් වරක ශාරීර තෙවැනි අධ්‍යායේ ඇති ශ්ලෝක පාඨයක් උද්ධෘත කොට දක්වනු ලැබ ඇත (Bala et al., 2020).

උපමා දෙකකින් යුතුව ගර්භාශ හැඩය විග්‍රහ කර ඇත්තේ උපමාණ ප්‍රමාණය භාවිත කරමින් වෛද්‍ය ශිෂ්‍යයාගේ රූපවිද්‍යාත්මක ඥාන අවබෝධය පුළුල් කරලීම සඳහා වේ.

වගු අංක 02: ක්ෂේත්‍ර පද විග්‍රහ සංක්ෂේපය

නිරුක්ති	නිරුක්ති විග්‍රහ ග්‍රන්ථගත ස්ථානය	නිරුක්තකරණ සංක්ෂේපය
ක්ෂේත්‍ර		
	හගවද්ගීතා	ආත්මා ක්‍රියාත්මක වන ප්‍රදේශයි
	කුමාරසම්භව: කාලිදාස විරචිත සංස්කෘත මහා කාව්‍යය (6.(77):6) වැනි සර්ගයේ 77 වැනි පද්‍යය	ශරීරය, බිරිඳ සහ ප්‍රදේශය
	කොට්ඨාස අර්ථ ශාස්ත්‍රය	බිජු රෝපන ස්ථානය
	මනුස්මෘති	ස්ත්‍රීය / ස්ත්‍රී ප්‍රජනක පද්ධතිය
	හගවද්ගීතාව	පංච විශූද්ධි තත්ත්ව එකතුවන තැන
	අමරකෝශ	ක්ෂේත්‍රයේ වැහිර සිටින ස්ථාන
	අද්වේත වේදාන්ත (හගවද්ගීතාව)	ක්ෂේත්‍ර සහ ක්ෂේත්‍රය
	වරක ශරීර 5	ජීවත්මා සුක්ෂම ශරීරයෙන් යුතුව ජීවත් තුළ “ක්ෂේත්‍ර” සපයා ගන්නා ස්ථානය
	වරක විකිත්සා 30 ස්ථානය	ක්ෂේත්‍ර විකෘති

	සුග්‍රහ ශරීර 2/ 33	චතුර්විධ ගර්භ උත්පත්තිකර භාව
	වරක විමාන 3 ස්ථානය	දෘෂ්ඨ දේශ විග්‍රහය
	සුග්‍රහ ශරීර 2	ආත්මාගේ නිවහන
	සුග්‍රහ ශරීර 2	කලල රෝපණ ස්ථානය
	සුග්‍රහ ශරීර 2/33	ස්ත්‍රී පුරුෂ බිජු එල දරන තැන

ක්ෂේත්‍ර යන පදය සංස්කෘතයෙන් ක්ෂේත්‍ර :क्षेत्र) මූලවාචී වේ.සන්දර්භානුකූලවූ අර්ථ විග්‍රහයන් බොහෝ ඇත. හින්දු විග්‍රහයට අනුව සාහිත්‍යාර්ථය වශයෙන් පුජාභූමිය, ශරීරය, බිරිඳ සහ ප්‍රදේශය යනු වෙන් ගැනේ (Kālidāsa, n.d., Canto 6, verse 77).

Kṣetra (क्षेत्र) (lit.‘field’ or ‘area of ground’) මෙය භගවද් ගීතා අනුව ආත්මා ක්‍රියාත්මක වන ප්‍රදේශ යි. (Bhagavad Gita, n.d., Bombay ed., Chapter 13, verses 1-3) කොට්ලස් අර්ථ ශාස්ත්‍රයට අනුව ක්ෂේත්‍ර යනු බිජු උපද්‍රව්‍ය (රෝපන) ස්ථානයයි (Wisdom Library, n.d.).

මනුස්මෘති විග්‍රහයට අනුව ස්ත්‍රීය ක්ෂේත්‍රයක් බවත් පුරුෂයා බිජු ලෙසත් එසේම අව්‍යාපන්න (නිරෝගී) යෝනි හෙවත් ස්ත්‍රී ප්‍රජනක පද්ධතිය ක්ෂේත්‍රයක් වශයෙන් ගර්භධානයේදී ක්‍රියා කරන බවත් දක්වයි. (Gulati et al., 2020). භගවද් ගීතාවට අනුව පංච භුත, අභංකාර, අව්‍යක්ත, පංච බුද්ධි ඉන්ද්‍රිය, පංච කර්ම ඉන්ද්‍රිය, මනස පංච ඉන්ද්‍රිය අර්ථ එකතුව කේෂත්‍ර නම් වේ (Gayathri & Meenakshi, 2015).

ක්ෂේත්‍ර යන පදය ආත්මා හෙවත් පුරුෂ (ක්ෂේත්‍රඥ) වැතිර පවතින ව්‍යසරිය ලෙස අමරකෝශ විග්‍රහයේ දැක්වේ. ආත්මා විවිධ හැඩ ඇති ක්ෂේත්‍රයන්හි නිවහන කරගනිමින් අතීත කර්ම භුක්තිවිඳ ගනිමින් කර්ම ඝෂය කරමින්ද කර්ම රැස්කරගනිමින් ද අනවරත ගමනක යෙදේ. යම්විටෙක ගැබක පිළිසිඳ ගනීද එවිට එම ගැබිනිය ක්ෂේත්‍ර දෙකක උරුමයක් ප්‍රසවය දක්වා පවත්වා ගනී.

තවදුරටත් දර්ශන අධ්‍යයනයේ දී (Advaita Vedanta, 2008) විග්‍රහ වන්නේ ජීවත්මා සුක්ෂ්ම ශරීරයෙන් යුතුව ජීවිත් තුළ ක්ෂේත්‍ර සපයා ගන්නා

අතර පරමාත්මා මුළු විශ්වය සිය ක්ෂේත්‍රය වශයෙන් අත්පත් කර සිටින බවය (Sharma & Dash, 2003).

ගර්භාශය යන පදය සඳහා ක්ෂේත්‍ර යන පද නිරුක්තිය, වරක විකිත්සා තිංශත් අධ්‍යායේ විංශති යෝනි ව්‍යාපත් විග්‍රහයෙහි ගර්භාශයේ කලල රෝපන අයෝග්‍යතාව පැහැදිලි කිරීම සඳහා ක්ෂේත්‍ර විකෘති පිළිබඳ විග්‍රහ කරමින් දක්වයි. එමෙන්ම එය වරක සංහිතා විමාන ස්ථානයෙහි (Sharma & Dash, 2003) දුෂ්ට දේශ විග්‍රහයට සමාන කර දක්වා ඇත.

ක්ෂේත්‍ර යන පදය චතුර්විධ ගර්භ උත්පත්තිකර භාවයන්ගේ දෙවැන්න වශයෙන් නැවත උපමා රූපකයක් වශයෙන් ඉදිරිපත් කර ඇත. (Sharma, 2000, p. 134) එනම් සීඝ්‍රමෙන් පසු බිජු අස්වද්දන සරු කෙතක් වශයෙනි. සුග්‍රහ ශාරීරස්ථාන දෙවන අධ්‍යායේ ශ්ලෝකයේ ක්ෂේත්‍රඥගේ නොහොත් ආත්මාගේ නිවහන ලෙස සලකා ක්ෂේත්‍ර පදය ගර්භාශය හැඳින්වීම සඳහා යොදා ගෙන ඇත. බිජුයක් රෝපණය වන සරුබිමක් වශයෙ සලකා එය කලලයේ ස්ථාපනය, වර්ධනය සහ බිහිකිරීම සඳහා වෙන්වූවක් ලෙස තවදුරටත් විග්‍රහ කර ඇත. සුග්‍රහ සංහිතා උපුටා ගනිමින් වෛද්‍ය පී වී තිවාරි විසින් රචිත වෘද්ධ ජීවකතන්ත්‍ර නම් කෘතියේ උද්ධෘත කර නැවත එම අදහසම ඉදිරිපත් කර ඇත (Tewari, 2018).

මේ අනුව ස්ත්‍රී බිජු සහ පුරුෂ බිජු එල දරන තැන ක්ෂේත්‍ර හෙවත් ගර්භාශය වශයෙන් ප්‍රජනක ව්‍යුහය ඇසුරෙන් විග්‍රහ කළද ආත්මා වැතිර සිටින නිසා ගර්භාවක්‍රාන්තිය සිදු වන්නාවූත් (embryogenesis) එමෙන්ම ආත්මාගේ අතීත කර්ම ඝෂය කරන්නාවූ සහ අතීත කර්ම එල දරන්නාවූ දින 280 හි කාලස්ථානයද ක්ෂේත්‍ර වශයෙන් සැලකිය හැකිවේ.

වගු අංක 03: ක්ෂේත්‍ර සමාන පද විග්‍රහ සංක්ෂේප

නිරුක්ති	නිරුක්ති විග්‍රහ ග්‍රන්ථගත ස්ථානය	නිරුක්තිකරණ සංක්ෂේපය
අන්තර්ගත එලම්	ටිකාකාර ඩල්හන ඥානේකර්	ගර්භාශය ඩිම්බ කෝශය
ගර්භ ආධාර	වාග්භට (අරුණ දත්ත (අරුණ දත්ත ටිකාව) වාග්ශ්පතෘම් සංස්කෘත ශබ්දකෝශය	කලල රෝපණයට ආධාර දෙන ස්ථානය

ගර්භ කෝෂය	වාග්භට අෂ්ඨාංගසංග්‍රහ ශාරීරස්ථානයේ	ආර්ථව බැහැරවීම ආරම්භක-ගන්නා ස්ථානය
	වරක විමාන ස්ථානය	සෞත්තසීනි නිරුක්ති අර්ථ කථනය
	වරක සුග්‍රහ සහ ගුරුමුඛී ආයුර්වේද කෝශ	කෝෂය - අභ්‍යන්තර රෝග මාර්ගය
එල 'එල යෝනි'	සුග්‍රහ ශාරීර සුග්‍රහ සූත්‍ර 11	ස්ත්‍රී ශරීරයෙහි පවත්නා අමතර දෑ පේශී විග්‍රහය ක්‍ෂාරකර්ම ප්‍රතිකාරය
කුක්ෂි	වරක ශාරීර 4 (P 389)	අමතර යෙදුමක් වශයෙන් ගර්භාශය හැඳින්වීම
	වරක ශාරීර 4(P 388)	ආත්මා, ශුක්‍ර, ශෝණිත සම්බන්ධ වන ස්ථානය..
	වරක, (අන්තර් කුක්ෂි)	උපුටා ගැනීම (Gurmule, 2018)
	වෘද්ධ වාග්භට අෂ්ඨාංගහෘදය සංහිතාව	“පීච”කුක්ෂි වෙත පැමිණීම මෙන් ගර්භ හට ගනී.
	කාශ්‍යප සංහිතාව	ගර්භ උත්පත්ති විග්‍රහය - “පීච” ගේ පැමිණීම
	භාවප්‍රකාශ සහ යෝග රත්නාකර සංහිතා	උපුටා ගැනීම (නාහර් සහ ජවාලේ, 2022)
ධාරා	ශාරංගධර කෝශ ග්‍රන්ථ	ස්ත්‍රීන්ගේ අටවන ආශය ගර්භාශය බව දැක්වේ. ධර, ධාරා,ධාර, ධරා (රඳවා ගැනීම,රැගෙන යෑම, දරා සිටීම, පැළඳ සිටීම,අඩංගු කර තිබීම)
ගර්භ සයියා	වාග්භට සුග්‍රහ කෝශ ග්‍රන්ථ	ගර්භාශය පිහිටීම, ශයියා - සයනය

අන්තර්ගත එලම්

අන්තර්ගත එලම් යන පදය විකාකාර වෛද්‍ය ඥානේකර් ඩිම්බ කෝෂ හැඳින්වීමට යොදා ගෙන ඇති අතර වරක සහ සුග්‍රහ විකාකාර ඩල්හන එම පදය ගර්භාශය පදයට සමාන කොට ගෙන අර්ථ විග්‍රහය සිදුකර ඇත. (Gurmule & Lanjewar, 2018), අන්තර්ගත එලම් යන්න එලම් යන පදය ඔස්සේ විග්‍රහ කරගත යුතුවේ. එනම් මෙහි එලම් යනු ඩිම්බ නොහොත් ස්ත්‍රී බිජු නොවන බවත් ඇසට පෙනෙන ප්‍රමාණයේ ගෙඩියක් වැනි උපමා රූපකයක් බවත් යුක්ති ප්‍රමාණානුකූල ව සිතාගත යුතුය. ඒ අනුව එය බිජු අන්තර්ගත වූ එලයක් සඳහාම විය යුතු ය. මෙකී නිරුක්ති විග්‍රහයට අනුව එලම් යන පදය, දෙඑම් ගෙඩියක බිජු එකට රැස්වූ (අන්තර්ගත වූ) එලයක රූපාකාර ඇති අභ්‍යන්තර ශ්‍රෝණිය දෙපස පිහිටි ඩිම්බ කෝෂ දෙක සඳහා හෝ දරුවකු (අන්තර්ගත ව) වැඩෙන ගර්භාශය සඳහා හෝ වන බව මෙම පදය යෙදෙන අවස්ථාව අනුව සහ ව්‍යාකරණ ගැලපීම අනුව විග්‍රහ විනිශ්චය කරගත යුතුය.

එහෙත් සුග්‍රහ විකාකාර භාරතවන්දු විසින් පැලෝපියනාල සඳහා ද අන්තර්ගත එලම් පදය යොදනු ලැබ ඇත. එය ප්‍රජනන පද්ධතියේ පවතින නාලස්වරූපවූ උපාංගයක් බැවින් රූපාකාරයෙන්

හෝ ක්‍රියාත්මක වන ස්වරූපය ඇසුරෙන් හෝ මෙම පදය විග්‍රහ කළ නොහැක.

එහෙත් අද්‍යාස ප්‍රමාණාත්මක වින්තනයක් ඔස්සේ සුහුරු පරිකල්පනයක (deliberate reflection) යෙදීමේදී, ස්වයං විග්‍රහාත්මක ව ඉදිරිපත් කළ හැක්කේ, පැලෝපිය නාල හෙවත් ආර්ථව ප්‍රණාල, එල වෘත්තයක සදාශත්වය ඇසුරින් විග්‍රහකොට භාරතවන්දු විසින් පැලෝපියනාල සඳහා ද අන්තර්ගත එලම් යන යෙදුම ඉදිරිපත් කරනු ලැබ ඇත. ඒ හැරෙන්නට වෘත්තය හා එලය එක් ඒකකයක් ලෙස සලකා ගැනීමෙන් හැරෙන්නට පැලෝපියනාල හෙවත් ආර්තව ප්‍රණාල සඳහා අන්තර්ගත එලම් යෙදුම යෙදීමේ සමානත්වයක් දැකිය නොහැකිවේ.

ගර්භාශයට ඉතා සමීප ව පවතින අවයව ලෙස “ විපුල එල සෝත්‍රස් කුණ්ඩල” එනම් කුඩාඅන්ත්‍ර වශයෙන් සුග්‍රහ (Sharma, 2000) සහ කාශ්‍යප (Tivari, 1996) සංහිතාගත විග්‍රහ කිරීම් වරදවා ඉදිරිපත් කරමින් මෑතකාලීන විශ්ලේෂකයන් විසින් විපුල එල සෝත්‍රස් කුණ්ඩල යනු ගර්භාශය බව දක්වනු ලැබ ඇත. කුණ්ඩල යනු එකමත වෙළඹු රැහැනක ආකෘතිය සඳහා යෙදුනු නමක් බැවින් සහ එම හැඩයෙන් විසුක්ක අවයවයක් වන බැවින් සුග්‍රහ සහ කාශ්‍යප විග්‍රහය නිවැරදිවේ.

ගර්භ ආධාර;

ගර්භාශය සඳහා ගර්භ ආධාරයක පද දෙකේ එකතුව ගර්භාශය නමින් නිරුක්ති කර ඇත්තේ සංසේචිත ඩිමිඩිය (කලලය) රෝපණය සඳහා ආධාර වන සහ වර්ධනය සඳහා නිකේත වන ස්ථානය වශයෙනි. එය අශ්ඨාංගභාදය සංහිතා අරුණදත්ත විකා උද්ධාත කොට නිරුක්ත සැපයීමෙන් මෑතකාලීන විශ්ලේෂකයන් විසින් ඉදිරිපත් කරනු ලැබ ඇත. (Bala et al., 2020) එමෙන්ම ගර්භාශය යනු ගර්භ ආධාර හෙවත් වැඩෙන කලලයට ආධාර සපයන ස්ථානය ලෙස වාචස්පතාම් සංස්කෘත ශබ්දකෝශය දක්වා ඇත. (Tarkavachaspati, 2012) ඒ අනුව වැඩෙන ගර්භයට ආධාර සපයන අර්ථ වැටහෙන පද යුගලකින් ගර්භාශ පදය නිරුක්ති කර ඇත. මෙම විග්‍රහය මෑතකාලීන ආයුර්වේද විමර්ශකයන් විසින් සිය පර්යේෂණ අධ්‍යයනයන්ට භාවිත කරනු ලැබ ඇත. (Gurmule & Lanjewar, 2018) මෙය තනි පද නිරුක්තිකරණයක් වශයෙන් මෙන්ම ගර්භ ආධාර ද්විපද නිරුක්තියේ පෙර අපර 'අ' අක්ෂර සන්ධි වූ පද යෙදුමක් වශයෙන් ද හඳුනා ගත හැකිවේ.

ගර්භ කෝෂය;

ගර්භාශය සඳහා වාග්හට ආචාර්යවරයා අශ්ඨාංගසංග්‍රහ ශාරීරස්ථානයේ ආර්තව විග්‍රහයේදී, දින තුනක් තිස්සේ ගර්භකෝෂයෙහි සිට බැහැරවන රුධිරය ආර්තව ලෙස අර්ථකථනය කර ඇත. (Gurmule & Lanjewar, 2018). මෙහි ගර්භකෝෂය පදය ගර්භ සහ කෝෂය යන පද දෙකේ එකතුවෙන් යොදා ඇත. මෙහි ගර්භ යනු කලලය ලෙසත් කෝෂය යනු ආධාරක, හෙවත් නිකේත (Sharma & Dash, 2003) ලෙසත් වරක ප්‍රෝතෝ විමාන ස්ථාන කෝෂය විග්‍රහයට අනුව සලකා ගත යුතුවේ. ඒ අනුව කෝෂය නම් මතු වට එහි හටගන්නා කලලය රුද්විම සඳහා වෙන් වූ ස්ථානයක් වශයෙන්ද ගර්භ පද අර්ථ සාමාන්‍ය ගෙන දෙන්නාවූ ප්‍රත්‍යක්ෂ කාල ක්‍රියා අර්ථයෙහි යෙදෙන සමානවාචී පද යෙදුමක් බවද විනිශ්චය කළ යුතුවේ. ගර්භාශය (ගර්භ+ ආශය) සඳහා යෙදෙන පද ව්‍යුත්පන්නයෙහි දී ද මෙම විග්‍රහය අදාළ වේ. ගුරුමුඛි ආයුර්වේද කෝශගත අර්ථයට අනුව (Wisdom Library, n.d.) කෝෂය යනු අභ්‍යන්තර රෝග මාර්ගය ද වේ. එමෙන්ම වැසුණු අවකාශය යන අර්ථයෙන්ද, උදර, පපු සහ ශ්‍රෝණි කුහර යන්නෙහිද කෝෂය පදය යෙදේ. මෙය ද්විපද නිරුක්තිකරණයක් මෙන්ම පද දෙක වෙන් වශයෙන්ද කෝශාර්ථ සපයයි.

ඵල සහ ඵල යෝනි;

ඵල - යන පදය සුශ්‍රූත ශාරීර ස්ථානයේ අධ්‍යාය 5/44 (Sharma, 2000) යෙදෙන්නේ ගර්භාශ පදය

වෙනුවෙනි. මෙන්ම එය ස්ත්‍රී ශරීරයෙහි පවත්නා අමතර දශ පේශී විග්‍රහයෙහිද උද්ධාත කර ඇත. ඵල යෝනි පදය සුශ්‍රූත සංහිතා සූත්‍ර 11 වෙනි අධ්‍යායේ 28 ශ්ලෝකයෙහි ප්‍රතිකාරයක් වශයෙන් ක්ෂාරකර්ම යෙදීමේ අන්තරායකර තත්ත්වය විග්‍රහයේදී එම කර්මය උද්වෘත ඵල යෝනි සහ අපචාත ඵල යෝනි (displacement of uterus) තත්ත්වයන්ට නුසුදුසු බව දැක්වීමට ඵල යෝනි පද ව්‍යුත්පන්නය යොදා ගෙන ඇත. ඒ අනුව ඵල පදය ගර්භාශය සඳහාත් යෝනි පදය යෝනි මාර්ගය සඳහාත් වෙන් වශයෙන් සැලකූ විට ගර්භාශයේ පිහිටීමෙන් යෝනි මාර්ගයෙන් ඉහළට සහ ඒ තුළට සිදුවන විස්ථාපනය බව පැහැදිලි වේ. ඒ අනුව ඵල පදය ගර්භාශය සඳහා යෙදුනු බව තීරණය කළ හැකිවේ. මීට අදාළ ව ආචාර්ය පී. වි.ශර්මා සුශ්‍රූත සංහිතා සූත්‍ර 11හි¹ වෙනත් අයෙක් නමින් උද්ධාත කරමින් ඵල යෝනි පදය ගර්භාශයටත්, අනිකුත් අයෙක් නමින් ඵල යනු රජස් ලෙසත් අර්ථකරණ බවත් දක්වා ඇත.

ඵල යන පදය දරුපල යන සිංහල වචනය ඇසුරින් විග්‍රහ කිරීමේ දී ද සමාන සරල අර්ථයක් ලැබේ. යෝනි යනු හටගැනීම යන අර්ථයෙන් දරුවන් පිළිසිඳින තැන නැතහොත් නියමිත ඵලය ලැබෙන තැන මෙන්ම ඵල යෝනි පද දෙක වෙන් කර විග්‍රහ කිරීමේදී ඵලය හෝ ජීවී යමක් හට ගන්නා තැන යෝනි ලෙසත් විග්‍රහ කළ හැකිවේ. තවද, යෝනි යුජ් ධාතුව යුග්ම වීම අර්ථයෙහි යෙදෙන බැවින් සංවාසය ඔස්සේ ශුක්‍ර ශෝණිත යුග්ම වීම හේතු කොට ගෙන ඵල හට ගන්නා තැන ඵල යෝනි වශයෙන් පැහැදිලි කළ හැකි ය.

ඒ අනුව ඵල සහ යෝනි පද එකතුවෙන් අර්ථ උද්දීපනය කරමින් ගර්භාශය සඳහා යෙදුනු බව තීරණය කළ හැකිවේ.

ක්‍රැන්ති;

ආයුර්වේද බොද්ධ ජෛන, මහායාන, සංස්කෘත ශබ්දකෝශ අර්ථල උදරය සඳහා ප්‍රධාන වශයෙන් ගැනෙන අතර දෙවනුව ගර්භාශය නිරුක්තියෙහි දී ඇත. එසේම කුහරයක අභ්‍යන්තරය නාමකරණයෙහිද කෝශාර්ථය දක්වා ඇත (Wisdom Library, n.d.).

ක්‍රැන්ති පදය වරක ආචාර්යවරයා විසින් ඉදිරිපත් කරනු ලැබ ඇත. වරක සංහිතාවේ ශාරීර ස්ථානයට හතරවන අධ්‍යාය 3-4 ශ්ලෝක අනුව (Sharma, & Dash, 2003) අමතර යෙදුමක් වශයෙනි. එහිදී එකම අර්ථය ඉදිරිපත් කිරීම සිදු කරමින් අන්තර්- ක්‍රැන්ති පද යෙදුම ගර්භාශය හැඳින්වීම සඳහා යොදා ඇති බව මෑත පර්යේෂකයන් විසින් (Gurmule & Lanjewar, 2018) උපුටා ගනිමින් දක්වනු ලැබ ඇත. වෘද්ධ

¹ तेन यस्याः योनेः सकाशात् फलं रज उद्धृतपृष्ठागत अपवृत्तधोगातम्, सा उद्धृतपवृत्तफलयोगिनिः [3] ||२८||

(“केचितु फलशब्देहान्नं ग्रहयन्त्युपचाराद्भ्रूयायां घोष इतिवत्” -इति हाराणचन्द्रः।)

වාග්භට අෂ්ඨාංග හෘදය සංහිතාවට අනුව (Aathvale, 1980) පීච (හෙවත් ආත්මා) කුක්ෂි වෙත පැමිණීමෙන් ගර්භ හට ගනී. (Shastri, 2010) කුක්ෂි පදය කාශ්‍යප සංහිතාවේ ද ගර්භ උත්පත්ති විග්‍රහයේදීද යොදා ගෙන ඇත. නාහර් සහ ජවාලේ විසින් කුක්ෂි පදය භාවප්‍රකාශ සහ යෝග රත්නාකර සංහිතා උපුටා ගනිමින් දක්වා ඇත (Nahar & Jawale, 2022).

ධාරා ; ධාරා, ධර, ධාර, සහ ධරා කෝශාර්ථ ගතව ඇත්තේ වචනයක අග ප්‍රත්‍යයක් වශයෙන් යෙදෙමින්, රඳවා ගැනීම, රැගෙනයෑම, දරා සිටීම, පැළඳ සිටීම, අඩංගු කර තිබීම, අයත් කර සිටීම යනාදී සම්පාර්ථ ප්‍රයෝගයේදීය (Wisdom Library, n.d.). ධාරා, පදය ප්‍රත්‍යයක් සේම දහරාව යන කේවල පදර්ථයේද යෙදේ. ඒ ආකාරයෙන්ම ධරා පදය පෘථිවි සහ පාර්ථිව වචන ද්වයෙහි මෙන්ම භෞතික විශ්වයේ දිව්‍යත්වය (වසුදේව) නාමකරණයෙහිද භාවිත වේ (Wikipedia contributors, n.d.).

ධාරා, පදය යොදා ගනිමින් ගර්භාශ විග්‍රහයේදී ශාරංගධර සංහිතාවේ (Tripathi, 2007) ස්ත්‍රීන්ට පවත්නා අමතර ආශයක් (Bala et al., 2020; Shrikantamurthy, 2004; Tripathi, 2007; Vagbhata, 1996) හෙවත් අටවන ආශය වශයෙන් කරුණු දක්වා ඇත.²

ගර්භසයිසා ; පදය වාග්භට අෂ්ඨාංගහෘදය සංහිතාවේ සහ සුශ්‍රූත සංහිතාවේ (Sharma, 2000)³ දක්වා ඇතත් එහි ව්‍යාකරණ විග්‍රහයක් දක්වා නොමැත. (Gurmule & Lanjewar, 2018) නිදියැමට ඇති සයනය විග්‍රහ කිරීමට සයිසා යන පදය යෙදී ඇති අතර පෙර විග්‍රහයන්ට අනුව ගර්භ යනු වර්ධනය වන කලලය ලෙස සලකා ගර්භසයිසා යනු ගර්භාශය සඳහා සමාන පදයක් ලෙස සලකා ඇති බව පැහැදිලි වේ. තවදුරටත් මෙම පදය විග්‍රහ කිරීමේදී ගර්භාශය අභ්‍යන්තර ආස්තරණය (Endometrium) ඇසුරු කර වැඩෙන කලලය පවත්වා ගෙන යෑමට උපකාරී වන නිසා නොහොත් වචනාර්ථ විග්‍රහයට අනුව කලලය කලල් දියෙහි පාවෙමින් සිටි අනුක්‍රමික වර්ධනයක් සමග වැතිර ගනිමින් ප්‍රසූතිය දක්වා වැඩෙන තෙක් වැතිර පවත්නා සයනය ලෙස සයිසා පදය විග්‍රහ කිරීම සුදුසු වේ. එහෙත් සංස්කෘත කෝශගත අර්ථය සපයා ඇත්තේ ශයිසා පදයට වේ. ගර්භසයිසා පදය සුශ්‍රූත යොදා ඇත්තේ ශරීරසංඛ්‍යාව්‍යාකරණශරීරෝපක්‍රම (5 වන) අධ්‍යායේ ගර්භ පිහිටීම සලකුණු කිරීම සඳහා

බැවින් ගර්භ ස්ථානගතවීම මින් අදහස් කර ඇති බවද පැහැදිලි වේ.

එමෙන් ම ශයිසා යන පදය සංස්කෘත කෝශ විග්‍රහයේ ඇතත් එය සයිසා පදය නොවේ. ආයුර්වේද සංහිතා කතීන් හෝ ටිකාකරුවන් එම පදය ගර්භ පදය සමග ඉදිරිපත් කළ ද එය භාව පූර්ණ යෙදුමක් ලෙස මිස එයට විස්තරාත්මක කරුණු ඉදිරිපත් කිරීමක් කර නැත. හේතුව ශයිසා පදයට හැරෙන්නට සයිසා පදයට කෝශාර්ථ නොමැති බැවිනි (Wisdom Library, n.d.).

භිම්බ ; යන පදය වාග්භට ඇරුණදත්ත ටිකාව උද්ධෘත කර පර්යේෂණ ලේඛන යන්න, (Kumar & Kaur, 2020) ගර්භාශ පදයට සමාන කර ඇත. (Nagar et al., 2020; Gulati et al., 2020) සංස්කෘත කෝශාර්ථගතව ඇතත් ආයුර්වේද සංහිතා ග්‍රන්ථවල ඒ සම්බන්ධ පුළුල් විග්‍රහයක් හමු නොවේ.

ගර්භාශය නිරුක්ති සහ නිරුක්තකරණයේ දී ප්‍රධාන වශයෙන් ග්‍රන්ථගතව භාවිත වන්නේ ගර්භ පදය වේ. ගර්භ පදය කෝශ ග්‍රන්ථ ඇසුරින්ද විග්‍රහ සපයන අතර මෙහි අර්ථකථන ධර්මශාස්ත්‍ර ග්‍රන්ථ, සංස්කෘත කෝශ ග්‍රන්ථ, වාස්තු ශාස්ත්‍ර (Architecture) සහ ශිල්ප ශාස්ත්‍ර (Iconology) ග්‍රන්ථයන්හි සමාන වූ මූලික අර්ථයක් සහිතව නිරුක්ති සපයා ඇත. ශාරීර විග්‍රහාත්මක මෙන්ම විශ්ව නිර්මාණ විග්‍රහයට අනුව (Micro - Macro cosmic Evolution) ප්‍රධාන ගුණ සංයෝගයෙහි, උෂ්ණ සහ ශීත ප්‍රධාන ගුණ දෙක සම්මිශ්‍රණයෙන් සිදු වන්නා වූ ඡෝඩශ විකාර පරිණාමයේ පූජනීය ආශ්‍රමයක් වශයෙන් ද ආත්මාගේ පංචභූත විකසනය වන්නාවූත් එමෙන්ම ආත්මා දින 280 ක කාලයක් ගැබ තුළ රැඳෙමින් ස්වකර්ම ඝෂය කරන්නාවූත්, බීජ ඵල දරන්නාවූත් ස්ථානය වශයෙන් ගර්භාශයෙහි පිහිටීම දක්වීමේ දී විග්‍රහ වේ. තවද ස්ත්‍රීන්ට ඇති අමතර ආශයක් වශයෙන් රූපාදර්ශ (morphology) සැපයීමෙන්ද අවයවගත ක්‍රියාවේ විශ්ව සාමන්තකරණයෙහි ආධ්‍යාත්මික විග්‍රහයෙන්ද ගර්භ පදයට නිරුක්ත සපයා ඇත.

යෝනි - Vagina

යෝනි -√යුජ් ධාතුව Link / join (යුග්ම වීම) අර්ථඇති යෝනි පදය අර්ථ විග්‍රහය සඳහා, (Gurmule & Lanjewar, 2018) (Acharya, 2005) පද විග්‍රහ (Grammer), ස්වරූප විග්‍රහ (Morphology) රචනා විග්‍රහ (Anatomy) සහ

2 स्त्रीणांपनतनक्वाशयोर्ध्म येगर्मशयोऽट्टः ॥ (अ.स.शा. ५/४६)
Women possess an extra Ashaya called Garbhashya, which supports and bear growing fetus.

3 तत सम्स्थानम् तथा रूपम गर्भा शय्याम् विदुः बुधाह (ref – सुश्रुता शारीर ५)

විකෘති විඥාන විග්‍රහ (Pathalogy) යටතේ කරුණු ඉදිරිපත් කෙරේ. තවද යෝනි පදය ඉංග්‍රීසි පදවල

ප්‍රත්‍යයන් (suffixes) වශයෙන් යෙදී පද ව්‍යුත්පන්න කර ඇත.

වගු අංක 04: යෝනි මාර්ගය පද විග්‍රහ

යෝනි මාර්ගය - Vajina		
නිරුක්ති	නිරුක්ති විග්‍රහ ග්‍රන්ථගත ස්ථානය	නිරුක්තකරණ සංක්ෂේපය
අපත්‍ය පථ	සුශ්‍රූත	යෝනි මග පේශී විවරණය
ගර්භ පථ	කාශ්‍යප	ගර්භය බැහැර වන මාර්ගය
රක්ත පථ	වාග්ගට අෂ්ටාංග සංග්‍රහ ශරීර 6 වන අධ්‍යායේ 12	ස්ත්‍රීන්ට පවතින අමතර නාලයක්
විශිකාන්ත	සුශ්‍රූත ඩල්හන	ගර්භය බැහැරවීමට යෝනි මග පිළියෙල කිරීම. අපත්‍ය මාර්ගය
මනෝභාවසර	භාව ප්‍රකාශ	යෝනි මග නාඩි විග්‍රහය

වාග්ගට ආචාර්යවරයා විසින් ස්ත්‍රී ජනේන්ද්‍රිය විග්‍රහ කිරීමේදී යෝනි යන පදය යොදා ඇත. එහිදී ඔහු ගර්භ පාත විකිත්සා විග්‍රහයේදී විවිධ ඖෂධ යොදා ගනිමින්, යෝනියෙහි පිටු ධාරණය කළයුතුබව දක්වයි. යෝනි සහ පිටු පද යුගලය එක ළඟ යෙදීමේ ප්‍රායෝගික අර්ථ ගැළපීම සිදු වන්නේ පිටු ධාරණය ප්‍රතිකාර වශයෙන් යෝනි මාර්ගය තුළ සිදු කරණු ලබන විකිත්සාවක් මෙන් ම විකිත්සාව දක්වනු ලබන සංහිතාගත අද්‍යාය පදනමෙහි සිට විමර්ශනය කිරීමෙනි. පිටු ධාරණය ශරීර ගත රෝග සඳහා ස්ථානයට අදාළ ව සිදුවේ. එනිසා යෝනි යන පදය යෝනි මග හැදින්වීම සඳහා බව පැහැදිලිවේ. ඇතැම් තැන්හි විශේෂ කරුණු මුල් කරගෙන යෝනි යන පදය ගර්භාශය හැදින්වීම සඳහාත් වාග්ගට ආචාර්යවරයා විසින් යොදනු ලැබ ඇත (Gurmule & Lanjewar, 2018).

අපත්‍යපථ ; සුශ්‍රූත සංහිතා ශරීර ස්ථාන (5/37p179) යෝනි මග පේශී විවරණය දැක්වීමේදී (Sarma, 2000) අපත්‍යපථ යන පදය යොදා ඇත. එය අප විග්‍රහකරගතයුතු වන්නේ ගර්භ ආස්තරණයේ (endometrium) දින 28කින් පසු කල් ගිය පටක ඉවත් කරන මග නිසා අපත්‍යපථ ලෙස දැක්වීම බව වටහාගැනීමෙනි.

ගර්භපථ; සංසේචනයෙන් පසු දින 280 කින් බැහැර වන ගර්භයට මාර්ගය සපයන බැවින් ගර්භපථ ලෙස කාශ්‍යප සංහිතාවේ (Thivari, 1996) උපුටා ගැනීමෙන් පැහැදිලි කර ගත යුතුවේ.

රක්ත පථ ; පදය වාග්ගට අෂ්ටාංග සංග්‍රහ ශරීර 6 වන අධ්‍යායේ 12 වන ශ්ලෝක පාඨයේ දක්වෙන්නේ ස්ත්‍රී ප්‍රෝතස් විග්‍රහයේ දී ස්ත්‍රීන්ට පවතින අමතර නාලයක් වශයෙනි (Murthy, 2005).

විශිකාන්ත ; දින 280 සම්පූර්ණවීමෙන් පසුව ගර්භය බැහැර වන මාර්ගය සුදානම් කිරීම සඳහා පිටු සහිත

තෙල අභ්‍යංගකරණය කළ යුතු මාර්ගය වශයෙන් දක්වමින් මෙන් ම ඒ සඳහා සේවිකාවන්ට දෙනු ලබන උපදෙස් දැක්වීමේදී විශිකාන්ත නම ගර්භ මාර්ගය හෙවත් යෝනි මග නම් කිරීම සඳහා යොදාගෙන ඇත. එම අදහස, සුශ්‍රූත සංහිතා ශරීර ස්ථාන 10 අද්ධ්‍යාය/11 ඩල්හන විසින් විශිකාන්ත යනු අපත්‍ය මාර්ගය ලෙසනා (Shastri, 2009) විග්‍රහ කර කරනු ලැබ ඇත. එමෙන්ම සංස්කෘත විශි පද අර්ථ රූපයට අනුව (Wisdom Library, 2023) බොහෝ වේලාවක් රඳවා තැබිය හැකි අර්ථානුගත ව ආර්තව ප්‍රතිකාරය සඳහා විශේෂයෙන් ඖෂධ බොහෝ වේලාවක් රඳවා තැබිය හැකි යන්නාවූ යථාර්ථවබෝධයෙන් යෝනි මග පිටු ධාරණයට පමණක් සම්බන්ධවූ වචනයක් ලෙස සාධාරණ විග්‍රහයක් කළ හැකිවේ.

මනෝභාව සර; මෙම පදය භාවමිශ්‍ර විසින් රචිත භාව ප්‍රකාශ සංහිතාවේ ගර්භ ප්‍රකරණ පරිච්ඡේදයෙහි භාවිත කර ඇත. මීට අදාළ ශාස්ත්‍රීය විශ්ලේෂණය කතුවරයා විසින් දක්වා නැතත් එසේ හැදින්වීමේ විද්‍යාත්මක පදනම වන්නේ ඔහු විසින් ම දක්වා සිටිනු ලබන උත්තේජකර නාඩි තුන පිළිබඳ විග්‍රහකර ගැනීමෙනි. අපත්‍යපථ බිත්තියේ රැඳී සිටින නාඩි ත්‍රිත්වය ස්ත්‍රී පුරුෂ සංවාසයේදී ආනන්දකර, ප්‍රසංගාත්මක මනෝභාවයන් උපදන උත්තේජන ස්ථාන නිසා බව පැහැදිලිවේ. එමෙන් ම උපදින්නට යන කළලයේ ස්ත්‍රී පුරුෂ ලක්ෂණය, (Raghuram, 2018) උත්තේජනය සඳහා ගත වන කාලය අනුව නිශ්චය වන බව කතුවරයා විසින් දක්වා ඇත.

යෝනියේ හැඩය විග්‍රහ කිරීම සඳහා උපමා රූපක දැක්වීමේදී ආචාර්ය සුශ්‍රූත සහ වාග්ගට (Shastri, 2009; Gaud, 1979) විසින් ශංඛනාහි ආකෘති යන පද යුගලය භාවිත කරනු ලැබ ඇත. යෝනියේ ආරම්භක කෙළවර සිහින් අතර මධ්‍ය කොටස මහත් සහ ගර්භාශයට සම්බන්ධිත කෙළවර නැවත පටු වේ. ශංඛනාහියේ මෙන් ආවර්ත තුනක් ඇතුළතෙහි

පිහිටි බවත් විග්‍රහයට අඩංගු කරමින් සාර්ථක උපමාරූපකයක් සුශ්‍රූත සහ වාග්‍භට විසින් ඉදිරිපත් කරනු ලැබ ඇත.

මේ අනුව මෙම යෝනි පද නිරුක්ත කරණයෙහි, විවිධ ආචාර්යවරු යෝනි යන පදය, රූපාකාරයෙන් ද රචනා ශරීර විග්‍රහයේදී භෞත ශාරීර ක්‍රියා විග්‍රහයේදීද සායනික භාවිත අධ්‍යාපනයේදීද

විකිත්සාවේදීද පශ්චාත් සංවාසිත පුත්‍රී අනාවැකි ඉදිරිපත් කිරීමෙහිද වශයෙන් ඉතා ප්‍රායෝගිකව නිරුක්ති භාවිතයක් සිදුකරති. යෝනි පදයෙන් ස්වායක්තව සහ යෝනි පදයට සමානවාවී අර්ථ ව්‍යුත්පන්නයන්ගෙන් බැහැරව එකී අවයවය සම්බන්ධයෙන් වූ සංස්කෘත පාඨ රචනාවේදී එම නිරුක්ති පද භාවිත වී ඇත. එබැවින් ඊට අදාළ නිරුක්තකරණයද ඉතා සරළවූ ස්වරූපයක් ගනී.

වගු අංක 05: භග පද විග්‍රහ සංක්ෂේප

භග -female gentles / vulva		
නිරුක්ති	නිරුක්ති විග්‍රහ ග්‍රන්ථගත ස්ථානය	නිරුක්තකරණ සංක්ෂේපය
	ඛල්හන	යෝනි පරිමාණ විග්‍රහය
	ටිකාකාර කවිරාජ ගංගාධර	ස්ත්‍රී ලක්ෂණ හඳුනා ගැනීමට ඇති සලකුණ වශයෙන්
	මාධව නිදාන	"භගන්ධර" රෝග විග්‍රහය
	වාත්සායන කාමසූත්‍ර ශක්ති සම්ප්‍රදාය ශිව සම්ප්‍රදාය	ස්ත්‍රී ලක්ෂණ හෙවත් ස්ත්‍රී ජනන ඉන්ද්‍රිය නම්කිරීම
	ආයුර්වේද වාත්සායන කාමසූත්‍ර සහ ශිව සම්ප්‍රදායන්ට අයත් ශබ්ද කෝශ	ශාරීර විශ්‍රාතික අර්ථය (ස්ත්‍රී යෝනිය)
	"ශක්ති" සම්ප්‍රදායට	ත්‍රිකෝණයේ හැඩය
	සහසාහස්‍ර සම්භිතා	භගමුද්‍රා

අමරකෝශ ශබ්දකෝශයට අනුව යෝනි පදය, භග ශබ්දයේ දක්වා ඇත. ටිකාකාර ඛල්හන එම පදය යෝනි පරිමාණ විග්‍රහයට යොදා ගැනීම නිසා භග යනු යෝනි බව පැහැදිලි වේ (Shinde et al., 2022). එමෙන්ම වරක සංහිතාව අනුව එය අංගුලි 12ක් වශයෙන් ප්‍රමාණ විග්‍රහය කර ඇත.

ටිකාකාර කවිරාජ ගංගාධර ස්ත්‍රී ලක්ෂණ හඳුනා ගැනීමට ඇති සලකුණ වශයෙන් භග යන පදය යොදා ඇත. ප්‍රතිකාරයක් වශයෙන් යොදනු ලබන වෛතරණ වස්තිය රඳන ස්ථානය විග්‍රහයේ දී එය ගර්භාශයට පහළින් රඳා සිටින බව දක්වයි (Gaud, 1979). එම විග්‍රහයට අනුව භග යන පදය ස්ත්‍රී ලිංගය දැක්වීම සඳහා යොදන බව පැහැදිලි වේ. එහෙත් සුශ්‍රූත සංහිතා භගන්දර රෝග විග්‍රහයට අනුව එම රෝගය ආශ්‍රය කරනු ලබන එක් අවයවයක් ලෙස භග ප්‍රදේශය දක්වයි. ඒ අනුවද භග යන පදය සුශ්‍රූත සහ ගංගාධරට අනුව මෙන් ම යොදන අවස්ථාව අනුව අර්ථ විග්‍රහ කර ගත යුතු වේ.

භග පදය යෝනි පදයට අමතර වශයෙන් මාධව නිදාන කර්තෘ විසින් දක්වා ලැබ ඇත. (Kumarasingha, 2006) භග යන පදය මාධව නිදානයෙහි හමුවන්නේ භගන්දර රෝග විග්‍රහයේදීය. එහි දක්වන්නේ භග ප්‍රදේශයේ ඇතිවන කඩතොලු සහිත වූ මහත් වේදනාකාරී රෝග තත්ත්වය පිළිබඳ කරුණු විග්‍රහයේ දී ය. ස්ත්‍රී පුරුෂ දෙපාර්ශවයෙහිම

ශ්‍රෝණි ප්‍රදේශයට අයත් අවයවයන් වන භග, ගුද සහ වස්ති අතර පවතින ස්වාභාවික සම්බන්ධතාව බිඳෙන රෝගයක් වශයෙන් කරුණු ඉදිරිපත් කිරීමේ දී භග පදය හමු වේ.

භග යන පදයට ආයුර්වේද ශබ්ද කෝශ ඇසුරින් පද නිරුක්ති දක්වා ඇත්තේ ස්ත්‍රී ලිංග අවයවන් (female gentles / vulva) සම්බන්ධව වුවද, වෙනත් සම්ප්‍රදායන්ට අයත් ශබ්දකෝශ ඇසුරින් විග්‍රහ කරගැනීමේදී, ශාරීර විශ්‍රාතිය අදහසක් ඉක්මවා විශ්වාස සහ ඇදහිලි සම්බන්ධ විග්‍රහයකින් මතුවන ආධ්‍යාත්මිකත්වයට නැඹුරුවූ ශාස්ත්‍රීය අර්ථකථනයක් හෙළිවේ. වාත්සායන කාමසූත්‍ර, ශක්ති සම්ප්‍රදාය (Shaktism; Shaktism a goddess-centric tradition of Hinduism.) සහ ශිව සම්ප්‍රදාය (Shaivism) (Wisdom Library, n.d.) යන ශාස්ත්‍රයන්හි සෘජු ව ම ස්ත්‍රී ලක්ෂණ හෙවත් ස්ත්‍රී ජනන ඉන්ද්‍රිය නම් කිරීම සහ ස්ත්‍රී අවයවයක් ලෙස විස්තර දක්වා ඇත. එහෙත් මෙහිදී භග යන පදයට නිරුක්ත සෙවීමේ දී ශාරීර විශ්‍රාතික අර්ථයන්ට වඩාත්ම ගැළපෙන අර්ථයක් ඉදිරිපත් කරන්නේ ආයුර්වේද, වාත්සායන කාමසූත්‍ර සහ ශිව සම්ප්‍රදායන්ට අයත් ශබ්දකෝශවලින් පමණි. එය ස්ත්‍රී ලක්ෂණය, සලකුණ මෙන් ම ස්ත්‍රී යෝනිය යන අර්ථය මෙම ශබ්ද කෝශ විග්‍රහයන්හි දක්වා ඇත.

මෙහි ශක්ති සම්ප්‍රදායට අනුව භග යනු ත්‍රිකෝණයේ හැඩය බව දක්වයි. (Wisdom Library, n.d.)

(wisdomlib, n.d.) එවැනි හැඩති කන්දක් මුදුනේ වසන දේවතාවියක් සඳහා යක්ෂයන් හා දෙවියන් දිව්‍යමය මාණික්‍ය, කපුරු, කස්තුරි, රක්තපාරද (vermilion) වලින් පුදනලද විග්‍රහයක් විස්තර කර ඇත. එහිදී එම දිව්‍යංගතාව ත්‍රිකෝණයට ආදේශ කර ඇත. ඒ අනුව එම ත්‍රිකෝණයට හග යන නාමයක් එම හැඩය ගර්භාශයට ද, බාහිර ස්ත්‍රී ලක්ෂණයටද ඇති නිසා මෙම හග යන නාමය යෙදේ.

ඒ අනුව භාවනාවේදී පවත්වා ගන්නා පිරමීඩ ආකාර ශරීර මුද්‍රාවද වන්දනීය තත්ත්වයට පත් වේ. ආනාපානසනි භාවනාවේ පවත්වන මෙම මුද්‍රාව පොළොව සමග ශරීරය සමතුලිත කරයි. එම මුද්‍රාව හග මුද්‍රා ලෙස හැඳින්වේ. සංස්කෘත ශබ්දකෝශයේ ව්‍යාකරණ විග්‍රහයට අනුව එය පුරුෂ ලිංග (Masculine) නාම පදයක් වේ. එමෙන්ම හග පදය සෞභාග්‍ය, ආදරය, රූපවත් බව සහ ආකර්ෂණය යනාදී බොහෝ වචන අර්ථ සපයා ඇත. මීට අමතරව යෝග දර්ශනය හෙවත් යෝග සම්ප්‍රදායේ සෘජු ව ම එහි ශරීර විශ්‍රාන්ත අර්ථයක් සමග ගැළපෙන්නා වූ යෝනි මාර්ගය වෙත ආදේශ කර ඇත (Wisdomlib on line, 2023).

මේ වනවිට අධ්‍යයනය කර ඇති කරුණු ඇසුරින් දන්නා පරිදි යෝනි මාර්ගය සංඛ නාහි ආකෘති

වශයෙන් විග්‍රහ කර ඇත. එම හැඩයද ත්‍රිකෝණාකාර නිසා යෝනි පදය සහ හග පදය සමාන අර්ථයේ යෙදීම සාධාරණ වේ. ඒ අනුව හග යනු ත්‍රිකෝණාකාර හැඩතල සඳහා යෙදිය හැකි පදයක් වන අතර එය විශ්වයේ පවතින මූලික සමතුලිත හැඩ අළලා නිෂ්පත්ති වූ පදයක් ලෙස යුක්ති (Logical deduction) සහ උපමාන (analogy) ශබ්ද (word, testimony) ශ්‍රේණියෙන් විග්‍රහ කර ගත යුතු වේ.

හග පද නිරුක්ති සැපයීම විශ්වයේ මූලික හැඩ ඇසුරින් යෙදී ඇති අතර එම හැඩ මුද්‍රා වශයෙන් ශරීරයේ පවත්වා ගැනීමෙන් ලැබෙන සැනසිලියක බව අත්දැකීමක් වශයෙන් සලකා එයට සෞභාග්‍යය, ආදරය, ප්‍රීතිය සහ රතිය වැනි ප්‍රායෝගික අර්ථ නිෂ්පත්තියක් සපයා ඇති බව ශ්‍රේණිය වේ. එවැනි හැඩතල ස්ත්‍රී ශරීරයේ දකින්නා වූ සෘෂි භාෂිත සාහිත්‍යයෙහි සෘජුවම එම පදය රූපාදර්ශ උපමා රූපක සමානතාවකින් ගෙන ස්ත්‍රී බාහිර හග මස්තකය (pubic region) යෝනි මාර්ගය (vagina) ගර්භාශය (uterus) බාහිර වසිති ප්‍රදේශය (vulva or female perineal region) වශයෙන් ශරීර විශ්‍රාන්තමක පද යෙදෙන ස්ත්‍රී අවයවයන්ට සමාන කර ඇත.

වගු අංක 06: ගර්භ මුඛ පද විග්‍රහ සංක්ෂේප

නිරුක්ති	නිරුක්ති විග්‍රහ ග්‍රන්ථගත ස්ථානය	නිරුක්තකරණ සංක්ෂේපය
ගර්භ මුඛ		
ගර්භ මුඛ	වාග්භට අෂ්ටාංග සංග්‍රහ උත්තර ස්ථාන ඉන්ද්‍ර ටීකා 37	ගර්භ විවරය (Internal os - cervix)
බාහ්‍ය ප්‍රෝතස් විග්‍රහය	සුශ්‍රූත සංහිතා ශාරීර 5	යෝනි මුඛ අන්වර්ථ වීම
අපරා මුඛ	කාශ්‍යප සංහිතා ශාරීර 5 පී. වි. තිවාරි	ප්‍රසූත ආසන්න විමේදී හට ගන්නා ගර්භ ශූලයක් සමග "අපරා මුඛ" විස්තාරණය වීම

ගර්භ විවරය (Internal os - cervix) හඳුන්වා දීම සඳහා ගර්භාශ ද්වාර මුඛ සහ ගර්භ මුඛ ඇතුළු සමාන පද යෙදීම් හතක් (07)ක් මෙම අධ්‍යයනයේදී හමුවේ (Lakshmi et al, 2019; Singh et. al, 2016).

ඒවාට නිරුක්ත වශයෙන් කරුණු අධ්‍යයනයේදී වරක විමාන ස්ථානය 5 වන අධ්‍යාය ආයුර්වේද ශරීර රචනා විග්‍රහයෙහි එන ප්‍රෝතස් හෙවත් ශරීරගත වාහිනී පද්ධතියේ විග්‍රහයට අදාළ ව ප්‍රෝතස් පදයට සමාන වාචි ශබ්ද වශයෙන් යෙදෙන පථ සහ මාර්ග යන පද සමාකරණය ඔස්සේ මෙම පද නිරුක්තකරණය වේ. මෙම මුඛ හෙවත් විවර සහ මාර්ග යනු යම්කිසි වහනය වීමට ඉඩ සලසන අවකාශ වේ (Sharma & Dash, 2003).

- ඒ අනුව යෝනි මුඛ පදය සුශ්‍රූත ශරීර තුන්වන අධ්‍යායේ 10 වන ශ්ලෝක පාඨය ආචාර්ය සුශ්‍රූත විග්‍රහ කර ඇත්තේ, (Murthy, 2004) ආර්ථව රුධිරයේ භෞත ක්‍රියාව විග්‍රහ කරමින් මසක් තුළ ආර්ථවචන ධමනීන්ගේ රැස්වුණු රුධිරය වායු ආධාර කොට ගෙන යෝනි මුඛ යෙන් බැහැර වන බව සඳහන් කිරීමෙනි. විග්‍රහයට අනුව බාහිර යෝනි මුඛය සහ අභ්‍යන්තර යෝනි මුඛය යන ස්ථාන දෙකෙහිම මෙම පදය අර්ථ ගැන්වෙන බව නිරීක්ෂණය වේ.
- තවදුරටත්, අෂ්ටාංග සංග්‍රහ (Aathvale, 1980) ටීකාකාර ආචාර්ය ඉන්ද්‍ර ගර්භාශ ද්වාර මුඛ පිළිබඳ කර්ණිනී යෝනි ව්‍යාපත් විග්‍රහයේදී දක්වා ඇත. (Bala et al., 2020) මේ අනුව, මෙහිදී අදහස්

වන්නේ යෝනි මුඛ යනු ගර්භ මුඛ බව වාග්භට ගේ පද යෙදීම නැවත සනාථ කරයි.

- සුශ්‍රූත සංහිතා ශාරීර පස්වන අධ්‍යායේ 39 පාඨයේ (Murthy, 2004) ඉදිරිපත් කරන ස්ත්‍රීන්ගේ අමතර පේශි විග්‍රහයේදී පේශි තුනක් ගර්භ ඡද්‍ර වටා පිහිටන බව දක්වයි.
- ශාරංගධර පූර්වබණ්ඩ පස්වන අද්‍යායේ 44 පාඨයේ රන්ද්‍ර යන පදය ස්ත්‍රීන්ට පවතින අමතර විවර දක්වීමේ දී ගර්භ වර්ත්ම සහ ගර්භ රන්ද්‍ර පද ගර්භ මුඛය සඳහා යොදා ඇත (Bala et al., 2020; Gunadasa, 1964).
- වාග්භට අෂ්ටාංගසංග්‍රහ උත්තර ස්ථාන ඉන්ද්‍ර විකා 37 හි 14 වන ශ්ලෝක පාඨය විග්‍රහ කරමින් ගර්භ මුඛ පදය, ගර්භ විවරය (Internal os - cervix) සඳහා යොදා ඇත.
- සුශ්‍රූත සංහිතා ශාරීර පස්වන අද්‍යායේ 10 වන ශ්ලෝක පාඨයේ බාහ්‍ය ප්‍රෝතසස් විග්‍රහයේදී එක් රක්තවහ ප්‍රෝතසක් ගැන දක්වමින් විස්තර කරන්නේ යෝනි මුඛ බව අදහස් කළ හැකි ය (Trikamji, 2005).
- ප්‍රසූත ආසන්න විමේදී හට ගන්නා ගර්භ ශූලයන් සමග “අපරා මුඛ” විස්තාරණය වීම පිළිබඳව කාශ්‍යප සංහිතා ශාරීර පස්වෙනි අධ්‍යායයේ තුන්වන ශ්ලෝක පාඨය (Tivari, 1996) විග්‍රහ කරයි.

කලල : යන පදය භාර්ත සංහිතා කර්තෘ සංස්චිත බිජය වර්ධනය වන අවධිත් දක්වීමේ දී ගර්භ පදය නොයොදා කලල යන පදය යොදා ඇත. එමගින් වර්ධනයේ මූලික ම අවස්ථාවේ ස්වරූපය අවබෝධවීම සඳහා යොදා ඇති බව පැහැදිලි වේ. අනතුරුව එළඹෙන වායුවේ ක්‍රියාව මගින් ඇතිකරන බුද්බුධාකාර අවස්ථා පසුකර නැවත එම කලල ය පංච භූත අග්නි ක්‍රියා මගින් සනැති පිණ්ඩයක් බවට පත්වන බවත් දක්වයි. ඒ අනුව කලල පදය යෙදෙන්නේ වැඩෙන ගර්භයේ මුල් සති අටක කාලය දක්වීමටයි.

කලල පදය පී.වී. කිවාරි, වෘද්ධීවක තත්ත්වය උපුටා ගනිමින් පැහැදිලි කරන්නේ අවිවාහක තරුණියක විසින් ආර්ථව වහන සමයේ අනුගමනය කරනු ලබන (තත්ත්වගත) මිථ්‍යා විභරණ නිසා හටගන්නා කලලය පිතෘ සමීභව ශරීර උපානතාවන් ගෙන් යුතු එනම්

අස්ථි, කේශ, නිය රහිත සහ මස්වැදෑල්ලක් (කලලයක්) ලෙස ගර්භ ලක්ෂණ අනුපිළිවෙළින් දක්වා නිසි කල පූර්ණ වී ප්‍රසූත කරන බව යි. කලල යන අර්ථය භාෂාවේ යෙදෙන්නේ මඩ හෙවත් කලල් දිය (මඩ වතුර) පිළිබඳ සඳහන් කිරීමේදී ය. ඒ අනුව තරුණියක් ගර්භ වර්ධන සංඥා අනුපිළිවෙලින් පහළ වෙමින් නියමිත කාලයේ ප්‍රසූත කරන්නේ අස්ථිවලින් විහින වූ දෘඪ බව රහිත කලලයක් හෙවත් මස් වැදෑල්ලක් බව විග්‍රහ වේ (Tiwari, 1996, pp. 163, 185).

මේ අනුව අවසාන විග්‍රහය වන්නේ වැඩෙන ගර්භය පොදුවේ කලලය නමින් ද හඳුන්වන බවත් කලල වෙනත් ව්‍යවහාරයන්හි ද යෙදෙන වචනයක් බවත් ය. කලලයේ පවතින මෘදු බව සහ අස්ථාවර බව පැහැදිලි කිරීම නිරුක්ත වශයෙන් දක්විය හැකි වෙයි. මෘදු බව සහ වැගිරෙන බව ස්වභාවික ව දැකිය හැක්කේ මඩදියෙහි හා මඩ සහිත පසෙහි වන අතර එහි ඇති පිලි ගඳ කලල යන අර්ථය නිරුක්ත කිරීමේ දී සලකා ගත යුතුයි. එම ස්වරූපය ම වැඩෙන ගර්භයේ මුල් සතියේ දැකිය හැකි බැවින් අසම්පූර්ණ කාලයකින් දරු ප්‍රසූතිය සිදුවීමේ දී මෙම මඩ හෙවත් කලල ස්වරූපය හඳුනාගත හැකිය. මෙම විමර්ශනය ප්‍රායෝගික අත්දැකීමෙන් සහ භෞතික ලෝකයේ පවතින සදෘශ වස්තූන්ගේ උපමා කර පදය නිරුක්ත වී ඇත. ඒ අනුව වැඩෙන ගර්භයේ මුල් කාල පරිච්ඡේදය (මුල් මාස දෙක) කලල යන නමින් ද මුල් මාසයේ සිදුවන ප්‍රසූතිය කලල ප්‍රසූතියක් බවත් එමෙන්ම තවදුරටත් කාශ්‍යප විග්‍රහයට අනුව පුරුෂ භාව රහිතව පූර්ණ මාසිකව ප්‍රසූත ගර්භයද කලලය ලෙසත් හැඳින්වේ. මෙම අධ්‍යයනයේදී කලල පදය සම්බන්ධව දෙආකාරයක කලල ප්‍රසූතියක් පිළිබඳ නව හැදෑරීමක් වන මේ විග්‍රහය ඇසුරින් උපමා සහ ශබ්ද ගොඩ නැගේ.⁴

කලල යන පදය පාලි, බෞද්ධ හා සංස්කෘත වාක් කෝශවල ගර්භය, මෘදු පස (හෙවත් මඩ පස), හා වැදෑමන එමෙන්ම ගර්භයේ පළමු සතිය දක්වීම සඳහාත් නාමිකව ඉදිරිපත් කර ඇත. තවද ගර්භාශයේ කලලය මෙන්ම ස්ත්‍රී අවයවය සමග සම නොවන අර්ථ සැපයෙන්නා වූ, සමින් කළ මල්ල (leather bag) සහ අස්ථි (bones) වැනි වෙනත් දෑ සඳහා ද යෙදී ඇත. එහෙත් ඒවායේ ගැඹුරු අර්ථ විග්‍රහයක් ශබ්ද කෝශයන්හි ඉදිරිපත් කර නැත.

ජරාශ්‍ර; යනු වැඩන ගර්භය ආවාරණය කරන ස්ථරයයි (Amniotic Membrane). එය ගර්භය සමග දෙවනුව බැහැර වේ. එය වැඩෙන ගර්භයේ

⁴ කාශ්‍යප සංහිතාවේ 163 පිටුවේ සඳහන් වන ජාතහරිති අන්ඩග්නි ප්‍රභේදයද (වාත දෝෂය ආදිය ආවේගය ලබන විට), හෝ ගර්භිනී මවගේ අනාවාර හේතු නිසා ගර්භ ස්ථාපනය බිඳවැටෙන්නාවූ හෙවත් (blastocystic stage abortion) 185 වන පිටුවේ සඳහන් වන ජාතහරිති දුර්ධරා ප්‍රභේදයද (ශරීර

කොටස් උපතව වර්ධනය වීමෙන්) මේ ආකාරයේම කලල ප්‍රසූතීන් වේ. (Sharma, H. (Ed.). (1996)

කොටසක් මෙන් වර්ධනය වෙමින් බාහිර පරිසරයේ පීඩනාසාතවලින් ආරක්ෂා වනවා මෙන් ම එය පෝෂණ තටාකයක් (nutritional pool) ලෙසත් ක්‍රියාත්මක වේ (Tivari, 1996). මෙය සිංහල ව්‍යවහාරයේදී මස් වැදලීමේදී දායක උපමා ස්වරූපයට අනුගත කරමින් එදිනෙදා භාවිතයට ගැනී ඇත. ඒ අනුව වැදෑම සහ පදය තව දුරටත් උච්චාරණ පහසුව සඳහා "වැදෑමහ" ලෙස ව්‍යවහාරය වේ. (ස්ත්‍රීය විසින් ප්‍රසූතියේ දී (ද්විතීයිකව) වදන මස - වැදෑමස)

ජරායු පදයේ ද්විතීයික විග්‍රහයක් ද ඉදිරිපත් කළ හැකිවේ. ජරා පද අර්ථ ගැන්වීමේ දී දිරායන, ක්ෂය වන සහ ප්‍රකෘති ස්වරූපයෙන් වෙනස් වෙමින් භාවිත නොකළ හැකි විකෘති වන්නා වූ හෙවත් වෙනස් ස්වරූපයකට පත් වන යනා දී වශයෙන් ජරා පද අර්ථ ගැන්වේ. වචනය සම්පූර්ණ වන්නේ "යු" ප්‍රත්‍යය යෙදීමෙනි. පීඩත් වීමට නියමිත දරාගැනීමේ ප්‍රසූතියෙන් පසු ප්‍රසූත වන්නාවූත්, එහි වහා ආයුෂ කෙළවර වන්නාවූත් සහ ඉක්මනින් විනාශ වීම නියමිතවූත් අර්ථයෙන් මෙම ජරායු පදය යෙදී ඇති බව පැහැදිලි වේ. මේ අනුව ක්ෂයවීමෙන් යුතු යනු ජරායු වශයෙන් නිරූක්ත සැපයීම කළ හැකිවේ.

ජරායු පද විග්‍රහය තවදුරටත් විසදීමේදී පිටුව 186 පි. වි. තිවාරි කාශ්‍යප සංහිතාව උද්ධෘත කර ගනිමින් වැඩෙන දරුවාගේ මුඛය "ජරායු"වෙන් (Amniotic Membrane) වැසී ඇති බව දක්වමින් ග්‍රීව අභ්‍යන්තරය හෙවත් බන්ධය (Throat) කළු දෝෂයෙන් අවහිර කර ඇති බවත් එනිසා වැඩෙන ගර්භය හැඬීමක් නොකරන බවත් දක්වා ඇත.

වාග්භට අෂ්ටාංග සංග්‍රහ පස්වන හෙවත් අංගවිභංග ශරීර අධ්‍යායේ 19 පාඨයේ (Murthi, 1996) ජරායු පදය chorionic membrane ලෙස පරිවර්තනය කරමින් එම ශරීර ව්‍යුහය ඉතා අල්ප රස ධාතු ප්‍රමාණයකින් සහ සජ්ත ධාතුවේ රස සාරයෙන් (essence) සෑදී ඇති බව දක්වා ඇත.

සුශ්‍රූත සංහිතාවේ පසුකාලීන විකාකරුවකු වන ඩල්හන තවදුරටත් විග්‍රහ කරමින් ජරායු මගින් බාහිර පරිසරයේ සෝෂාකාරී වායුව ඇතුළු වීම අවරෝධ කරන බව දක්වයි. මේ පිළිබඳ ව විග්‍රහ කිරීමේ දී කලල් දිය (Amniotic fluid) තුළ වැඩෙන කලලයේ ආරක්ෂණ යාන්ත්‍රණය එහි තරලය සහ පීඩන අවශෝෂක වැදෑමස හෙවත් ජරායු මගින් සිදුවන බව අවබෝධ වන හෙයින් ජරායු යනු ආරක්ෂාව සහ පෝෂණය සපයන උල්පතක් බැවින් එය හෘදය වස්තුවේ ක්‍රියාව ඉක්මවා යයි.

අපරා; අපරාවෙහි හටගැනීම කාශ්‍යප විග්‍රහය පි.වි. තිවාරි, පිටුව 146 විග්‍රහයට අනුව "අපරා"ව හෘදය වස්තුවට සමානකරණය කරයි. අපරාව මූලික වශයෙන් අපිරිසිදු රුධිරය පිරිසිදු කර "

විශ්ණුපදාමානය" (oxygen) පමණක් පෙරා දෙන උපකරණයකි. මිනිස් හෘදය මෙන් ක්‍රමාංකිත පීඩන අනුපාතයකට අනුව හැසිරෙන ධමනියකින්, වර්ධනය වෙමින් පවතින ගර්භයට මුදාහරී. මේ අනුව මෙහි මවට සමීප කෙළවර හෘදය ක්‍රියාව ඉටුකරන අතර අපරාව ක්‍රියා ව්‍යුහයට අනුව ගර්භය පසින් මවට එන අපිරිසිදු රුධිරය පෙරා හරී. ඒ අනුව අපරාව මවගේ පසින් එළඹී දෙවන හෘදයක් වශයෙන් ක්‍රියාත්මකව, වැඩෙන ගර්භය පීඩත් කරවයි. මේ අනුව අපරාව යනු දුරින් පිහිටි මවගේ හෘදය වන අතර මෙය මාතෘ පදවියට පත්වන ස්ත්‍රීයකට උරුමවන අවයවයකි.

තවදුරටත් මේ කරුණ සංසන්දනාත්මක ව විග්‍රහ කරන්නේ නම් ගර්භනී ස්ත්‍රීන් විෂයෙහි ඇති දොහද විග්‍රහයද මේ යටතට අඩංගු කරමින් අපරාවේ මෙහිදී කළ විග්‍රහයට අනුව ගර්භනී ස්ත්‍රීයකට හැගීම් (වේතනා) සංසරණය වන හෘද දෙකක්ද සහිත ඉහත කී විග්‍රහයට අනුව භෞතක්‍රියාවෙන් යුතු හෘදය තුනක් පවතී. (මෙය ආයුර්වේද අධ්‍යයනයේදී හමුවන බ්‍රහ්මහෘදය අන්තර් කළයුතු ගණනය කිරීමකි) .

උල්බ (උල්බ); උල්බ පදය මෑතකාලීන පර්යේෂකයන් සිය ලිපිවල (Gurmule & Lanjewar, 2018) ගර්භාශ පදය සමග පද විග්‍රහයේ දී ඉදිරිපත්කර ඇතත් එය රචනා ශාරීර යටතේ නොව කලලවිද්‍යාත්මක අර්ථ කථනයට පමණක් නේමා වූවකි.

මෙම පදය සුශ්‍රූත විකිත්සා 37 අද්ධ්‍යායේ පිටුව 616-632 ගර්භය හැඳින්වීමේ දී යොදන්නේ එහි වැඩෙන ගර්භය ක්‍රියාකාරීත්වයට නිපදවෙන ද්‍රව කොටස් පිළිබඳ මෙන්ම ගර්භය මත ඝනීභවනය වන මේද තත්ත්ව ඉවත්කිරීමේදී ප්‍රසූතියෙන් පසු වහාම කළ යුතු වැඩපිළිවෙළ විග්‍රහ කිරීමේදී ය (Sharma, 2000). ඒ අනුව උල්බ යනු ගර්භාශයට අයත් අවයවයක් නොව වැඩෙන ගර්භයේ ද්විතීයික ව හටගන්නා තරලයකි. උල්බ වචනය මේ අනුව ගර්භාශයේ ශරීර රචනාත්මක සමානතාවයක් නොදක්වයි. එහෙත් විෂයට අදාළ ව ලේබන පරිහරණය කරන්නන්ගේ දැනුම සඳහා මෙම විස්තරය අදාළ අධ්‍යයනයේදී හමුවූ කරුණක් වශයෙන් මෙහිදී ඉදිරිපත් කෙරේ.

උල්බ යනු උල්බ තරලය යනු හෙවත් ගර්භ තරලය (Amniotic fluid) වැඩෙන ගර්භය මත ඝන වීම නිසා හට ගන්නා වෙඩරු වැනි පදාර්ථයකි. සුශ්‍රූත නවජාත ශිෂු පරිවර්තන විග්‍රහයේදී දරුවාගේ මුඛය සහ හිස්මුදුන (බ්‍රහ්ම-රන්ද්‍රය) පිරිසිදු කිරීමේදී එය ඉතා ආරක්ෂාකාරී ව සහ අත්‍යවශ්‍යයෙන් ම කළ යුතු බව මෙන් ම ඒ සඳහා යොදා ගත යුතු ඖෂධ ද්‍රව්‍ය පිළිබඳ විග්‍රහ කිරීමේදී මෙම උල්බ යන පදය යොදා ගෙන ඇත. ඒ මගින් උල්බ ඉවත් කිරීමේ ක්‍රියාවලියේ විස්තරාත්මක පැහැදිලි කිරීමක් දක්වා ඇත.

(Sharma, 2000) එහි තව දුරටත් උල්බක රෝගය පිළිබඳ ව විග්‍රහ කරමින් නව ජානයාට පෙවී ඇති උල්බ තරලය නිසි පරිදි වමනය නොවීමේ දෝෂ දැක්වීමේදී ද විග්‍රහ කර ඇත.

4. නිගමන සහ නිර්දේශ

ගර්භ පදයට මෙන් නිරුක්ති සහ නිරුක්තකරණයක් ගර්භ පදය සඳහා යෙදුනු සෙසු පදවල හමු නොවේ. විශේෂයෙන් —අන්තර්ගත එලම්, ගර්භ ආධාර, ගර්භ කෝෂ්ඨ, එල සහ එලයෝනි, කුක්ෂි, ධාරා, ගර්භසයියා යන පදවල හමුවන්නේ සෘජු කෝශගත අර්ථ නොමැති වූ සමානවාවී පද යෙදුමක් පමණි. ආධාර, ධාරා, සයියා, එල යනාදී වශයෙන් ගර්භ සමග යෙදෙන දෙවන පදයට සම්බන්ධ කර මෙම සමානවාවී අර්ථ ඇති පද නිර්මාණය කර ඇත. එසේ වුවද ක්ෂේත්‍ර පදය තනි පදයක් වශයෙන් නිරුක්ති සහ පුළුල් නිරුක්ත විග්‍රහයන්ගෙන් යුක්තව වරක සුග්‍රාහ ප්‍රමුඛ ආයුර්වේද ග්‍රන්ථවල ශාරීර රචනා සහ ක්‍රියා මෙන් ම රෝග විනිශ්චයෙහි සහ ප්‍රතිකාර නිර්දේශයෙහි සංස්කෘත පාඨ තුළ අන්තර්ගත ව ඇත.

යෝනි පද නිරුක්ති සැපයීම ව්‍යුහ සමාන වාවී නොවීමත් ප්‍රායෝගික භාවිතවූ සහ යථාර්ථවාදීවූ සරල සුගම නිරුක්තකරණයකට ඉඩ ලැබීමත් යෝනි පදය නිරුක්තිකරණයෙහි සුවිශේෂීවූ හඳුනාගැනීමක් වේ. යෝනි විග්‍රහය රූපක දක්වීමෙන් අවයවය පිළිබඳ වින්‍යාමය රූපක ප්‍රජානනය ඔස්සේද රචනා ශරීරාත්මක වූ ද භෞත ශාරීරික වූ ද විකිත්සා උපයෝගී වූ ද සායනික අභ්‍යාසාත්මක වූ ද මෙන් ම පශ්චාත් සංවාසිත ප්‍රති අනාවැකි ඉදිරිපත් කිරීමෙහි ද යෝනි පද නිරුක්තකරණය සිදු කළ හැකිවන සේ සංස්කෘත ගද්‍ය සහ පද්‍ය රචනාවේදී භාවිතවීමෙන් සහ යෙදීමෙන් විද්‍යාර්ථියා උගතකු මෙන් ම විකිත්සා කුසලතා හි උසස් ප්‍රජානනයක් ඇත්තෙකු කරයි.

වස්තුවක සමතුලිතතාව ය සම්බන්ධ විශ්වීය රූපාකාරයක් වූ ත්‍රිකෝණ හැඩය එම රූපානුගත වූ දේවත්වය එනිසා හටගන්නා වූ මනෝභාව ඇසුරින් ගොඩ නැගෙන්නා වූ කතුවරවිඥානය මෙම වේදභාෂිත වූ හග පදය නිරුක්තිකරණයේදී මූල බිජය වී ඇත. ශරීර රචනාත්මක නාමකරණයක් නිවැරදිව දැක්වීම සඳහා යෝග දර්ශන යෙහි සහ ආයුර්වේද මූලග්‍රන්ථවල ත්‍රිකෝණ හැඩතල උපයෝගීත්වයෙන් හග මස්තකය, යෝනි මාර්ගය, ගර්භාශය සහ බාහිර වස්ති ප්‍රදේශය නාමකරණය කර ඇත.

ගර්භ විවරය (Internal os - cervix) බොහෝ සෙයින් ප්‍රෝතසක කාර්යයක් ඉටුකරන බැවින් එහි හටගන්නා රෝග සහ රචනා ව්‍යුහය සාකච්ඡාවේ දී ද ප්‍රසූතියේදී සහ ආර්තව බැහැරවීමේදීද එමෙන් ම එහි ක්‍රියාකාරීත්වයට අදාළව නාමකරණයෙහි දී ද තවදුරටත් ස්ත්‍රීන් විෂයෙහි ඇති අමතර ප්‍රෝතසක

වශයෙන්ද කරුණු එකරායි වී දැනුම එක්රැස් වීමක් මෙම සුවිශේෂිත ගවේෂණයෙන් සිදුකර ඇත.

මෑතකාලීන පර්යේෂණ අධ්‍යයනයේ දී හමුවන ස්ත්‍රීප්‍රජනක පද්ධතියට අදාළ නිරුක්ති සම්පාදනය කිරීමේදී ශරීර රචනාත්මක පද පමණක් නොව කලල විද්‍යාත්මක පදයන්ද අදාළ කරගෙන ඇත. ඒ අනුව කලල, ජරායු, අපරා, උල්බ යනුවෙන් මෙම අධ්‍යනයේදී හමුවන පද වතුෂ්කය ගර්භාශයට සම්බන්ධ සෘජු නිරුක්ත සැපයීමක් නොවන අතර බොහෝ කෝශාර්ථයන් ගෙන් විග්‍රහ වන එම පද ගර්භය සමග වැඩෙන කලලයට පමණක් අදාළ වේ.

එබැවින් ස්ත්‍රී ප්‍රජනන පද්ධතිය සඳහා නිරුක්ති දැක්වීමෙහි මූලික පදනම වී ඇත්තේ ප්‍රජනනාත්මක වශයෙන් හා විකිත්සාත්මක අංශයෙන් අවධාරණය සිදු කළයුතු ස්ත්‍රීප්‍රජනක පද්ධතියේ අංග සඳහා පමණි.

නිරුක්ති වශයෙන් මෙම අධ්‍යයනයේදී විග්‍රහිත පදවල හමුවන ඉතා දීර්ඝ නිරුක්තකරණය ඔස්සේ තවදුරටත් නිගමනය කළ හැක්කේ ආයුර්වේද සංහිතාගත ගද්‍ය පද්‍ය රචනායෙහිදී නිරුක්ති සියල්ල ම පාහේ කේතාන්විත ව භාවිත කර ඇති බව ය. මෙම හේතුව නිසාම ආයුර්වේද සෑම මූලග්‍රන්ථයකටම ටිකා ග්‍රන්ථ රචනාවීමත් සංස්කෘත භාෂාවෙන් මෙන් ම බොහෝ ආසියාතික භාෂාවන් ගෙන් සහ බටහිර භාෂාවන්ට පරිවර්තනයන් වී ඇත.

එමෙන් ම ආයුර්වේද විෂයේ ගැඹුරු සහ පුළුල් ශාස්ත්‍රීය කරුණු අදාළ විග්‍රහ ස්ථානයන්හිදී නිරුක්තකරණය සිදුකර ගැනීමෙන් සෞන්දර්යාත්මක වූත් සොබාපරිසරාත්මක වූත් ආධ්‍යාත්මික වූත් චේතනා ධාරාවන් විද්‍යාර්ථීන් තුළ ජනිත කරවමින් සමබර අධිප්‍රජානණ විග්‍රහ ාවසිඵ්‍රපසජ ජදංබසඵසදබ්* කුසලතාවකින් යුතු විකිත්සා පෞරුෂයක් ස්ථාපනය කරන බවය.

කෘතඥතාව-උපදේශනයෙන්, සෝදු පත් බැලීමෙන් සහ පිටුසැකසුමෙන් සහාය වූ සැමට

5. ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ

Aathvale, A. D. (1980). *Srimad Vrddhavadghata, Astanga Samgraha* (Vol. I). Srimada Atreya Prakashan Nandnandana, Pune.

Acharya, S. R. (2005). *Atharvaveda Samhita*, Vol. 1 (Reprint ed.). Yug Nirmana Yojana, Gayatri Tapobhumi.

Advaita Vedanta. (2008). *Bhagavad Gita Commentary* - Chapter

13. <http://www.advaita-vedanta.co.uk/index.php/content/81-bhagavad-gita-commentary-chapter-13>
- Bala, S., Sharma, K., & Prakash, H. (2020). Concept of Garbhashya (Uterus) Garbhashya Dwara Mukha (Cervix) from various Ayurvedic samhitas. *World Journal of Pharmaceutical Research*, 9(8), 207-216: 10.20959/wjpr20208-17731
- Bhattacharya, J. (2015). Two anatomies and two systems of medical knowledge: Dissection with or without knife and anatomist. In K. K. Nail & E. S. N. Reddy (Eds.), *Cultural Contours of History and Archaeology* (Vol. 8, pp. 263-280). BR Publishing Corporation.
- Bhagavad Gita. (n.d.). In Wisdom Library. Retrieved December 18, 2023, from <https://www.wisdomlib.org/definition/kshetra#sanskrit>
- Britannica. (n.d.). Dualism (religion). In *Encyclopedia Britannica*. Retrieved January 15, 2024, from <https://www.britannica.com/topic/dualism-religion>
- Gaud, D. (1979). *Parishadya Shabdarth Shariraram*. Shri Baidyanatah Ayurved Bhavan Ltd
- Gunadasa, S. (1964). *Śārṅgadhara Saṃhitā sahita Siṃhalānūvāda* [Śārṅgadhara Saṃhitā with Sinhala Translation]. M. D. Gunasena and Company, Colombo.
- Gurmule, R. K., & Lanjewar, S. R. (2018). Literary review of stri sharira from various Ayurvedic samhitas. *International Ayurvedic Medical Journal*, 6(8), 1721-1726. http://www.iamj.in/posts/images/upload/1721_1726.pdf
- Gulati, N., Gautam, P. P., Suman, S., Kumari, R., & Singh, N. (2020). A critical study of Artavavaha Srotas W.S.R. to its Viddha Lakshana. *World Journal of Pharmaceutical Research*, 9(3), 397-405. <https://www.wisdomlib.org/science/journal/world-journal-of-pharmaceutical-research/d/doc1378873.html>
- Sharma, H. (Ed.). (1996). *Kāśyapa Saṃhitā or Vṛddhajīvakiya Tantra*, Kalpa Sthāna, Chapter 6, Verses 36-37 (pp. 290). Chaukhamba Sanskrit Sansthan.
- Kālidāsa.(n.d.). *Kumārasambhava* (Canto 6, verse 77). In *Wisdom Library*. <https://www.wisdomlib.org/definition/kshetra#sanskrit>
- Kaushik, K., Nandal, U., Sangwan, A., & Kumar, A. (2021). Ancient and contemporary understanding of anatomical and physiological aspect of female reproductive organs. *European Journal of Pharmaceutical and Medical Research*, 8(10), 437-444. https://www.ejpmr.com/home/abstract_id/6932
- Kumar, H., & Kaur, H. (2020). Garbha Sharir: A critical review. *World Journal of Pharmaceutical and Life Sciences*, 9(12), 25-35. <https://www.wjpls.org/download/article/18082017/1504178100.pdf>
- Kumarasinha A (2006). *Kumarakeli Vyākhyā Sahita Mādhava Nidānam Uttarārdha Āyurvēda Grantha* [The Kumarakeli Commentary with Mādhava Nidānam Uttarārdha Ayurveda Text]. T. S. Printers.
- Lakshmi, K. S., Reddy, N., & Murthy, Y. S. (2019). Anatomical, physiological, and pathological concept of srotas sharir. *Journal of Pharmacognosy and*

- Phytochemistry*, 8(3), 3687–3690. <https://www.phytojournal.com/archives/2019/vol8issue3/PartBB/8-3-538-652.pdf>
- Mujawar, M., Ahir, J., & Indulkar, S. (2022). Masanumsik Garbhavruddhi: Ayurvedic perspective. *International Journal of Multidisciplinary Health Sciences*, 8(2), 117–124. <https://jaims.in/jaims/article/view/1396>
- Murthy, K. R. S. (Trans.). (2005). *Suśruta Samhitā* (2nd ed., Vol. 1, Śārīrasthāna). Chaukhambha Krishnadas Academy.
- Nahar, M., & Jawale, V. (2022). A literary study on Sutika Udarvruddhi according to Ayurvedic classics: A review. *World Journal of Pharmaceutical and Medical Research*, 8(11), 118–122. <https://www.wjpmr.com>
- National Institute of Indian Medical Heritage. (n.d.). *Sushruta Samhita: Phalama Khanda*. National Institute of Indian Medical Heritage. <https://niimh.nic.in/ebooks/esushruta/?mod=read&h=phalama>
- Panja, A. (n.d.). *The science of Nirukti (Etymology): A tool for exploring clinical knowledge. Ayurvedah*. https://www.ayurvedah.in/Articles/Research_Articles/10_nirukti.pdf
- Puthiyedath, R. (2019, July 1). Spiritual dimension of fertility, pregnancy and childbirth in Ayurveda essay, prenatal education. *Aurobharati Journal*. <https://journal.aurobharati.in/spiritual-dimension-of-fertility-pregnancy-and-childbirth-in-ayurveda-2/>
- Raghuram, Y. S. (2018, November 29). Anatomy of female reproductive system - Ayurvedic perspective. *Easy Ayurveda*. <https://www.easyayurveda.com/2018/11/29/female-reproductive-system/>
- Shastri, K. A. (2010). *Maharasi Sushruta, Sushruta Samhita* (Vol. 5). Chaukhamba Surbharti Sansthan.
- Sharma, P. V. (2000). *Sushruta Samhita* (Vols. 1–2). Choukhamba Visvabharti.
- Sharma, R. K., & Dash, V. B. (2003). *Caraka Samhitā* (Vols. I-III). Choukhamba Visvabharti.
- Shinde, R. S., & Pande, P. P. (2022). A study on Artavavaha Srotas and its Mulsthana. *International Journal of Trend in Scientific Research and Development (IJTSRD)*, 6(4), 1102–1105. <https://www.ijtsrd.com/papers/ijtsrd50236.pdf>
- Singh, S., Upadhyay, A., Narayana, A., & Singh, R. H. (2016). Concept of Artavavaha Srotas review article. *Journal of Ayurveda and Integrated Medical Sciences*, 1(2), 81–86. <https://www.jaims.in/index.php/jaims/article/download/32/33>
- Srikantha Murthy, K. R. (Trans.). (2005). *Aṣṭāṅgahr̥daya* (2nd ed., Vol. 1, Śārīrasthāna). Chaukhambha Krishnadas Academy.
- Tewari, P. V. (Ed.). (1996). *Kasyapa Samhita or Vr̥ddhajīvakīya Tantra: Text with English Translation and Commentary*. Chaukhamba Vishvabharti.
- Vagbhata. (1996). *Aṣṭāṅgahr̥daya* (with the commentaries *Sarvanga Sundara* by Arunadatta & *Āyurveda Rasayana* by Hemadri). H. S. Shastri (Ed.). Chaukhamba Surabharati Prakashana.
- Verma, V., Singh, S. K., & Chauhan, M. (2014). Review on concept

of srotas. *International Journal of Research in Ayurveda and Pharmacy*, 5(6), 746-752.

Wisdom Library. (n.d.). *Garbha, Koshtha, Kukshi, Kshetra, Shayya*. Retrieved December 2023, from <https://www.wisdomlib.org/definition/garbha#nirukta>

Wikipedia contributors. (n.d.). Dharā. In *Wikipedia*. Retrieved January 23, 2024, from <https://en.wikipedia.org/wiki/Dharā>

Yaska. (ca. 7th–5th c. BCE). *Nirukta*. In L. Sarup (Ed. & Trans.), *The Nighantu and The Nirukta of Sri Yaskacarya: The Oldest Indian Treatise on Etymology, Philology and Semantics* (Reprint ed.). Motilal Banarsidass.